

Prov
210
15

WIDENER LIBRARY

HX 78J3 1

ГАЛИЦЬКІИ

ПРИПОВѢДКИ

И

ЗАГАДКИ.

збрании

добрѣ
голюбива,
и

ГРИГОРИМ ИЛЪКЪВИЧОМ.

У ВѢДНИ.

НАПЕЧАТАНО ЧЕРЕНКАМИ О. О. МЕХИТАРИСТОВЪ.

1841.

Digitized by Google

**ГАЛИЦКІИ
ПРИПОВѢДКИ**

И

ЗАГАДКИ

ЗЪБРАНІИ

ГРИГОРИМ ИЛЪКЕВИЧОМ.

— * —

У ВЪДНИ
напечатано черевками о. о. михитаристѣв.
1841.

134

**ГАЛИЦКІИ
ПРИПОВѢДКИ**

И

ЗАГАДКИ.

ЗЪБРАНІИ

ГРИГОРИМ ИЛЬКЕВИЧОМ.

У ВѢДНИ.

НАПЕЧАТАНО ЧЕРЕНКАМИ О. О. МЕХНТАРИСТОВ.

1841.

ПРЕДИСЛОВІЄ.

Не так швидко погорблець,
,
сли блукаючи на згарищі зни-
щеного обистя свого, выдобуде
акі дорогі недогарки свого имбня,
як я 'м радовався, списуючи сі
народні приповѣдки и загад-
ки, в надбѣ подаши их чесным
чашащелям руським. — Тільки-
шо лише, милі країне! нашої
народности; тільки-шо, що в
існях, обрядах, казках, при-
повѣдках и пр. осталося бо-
гашства из колишого умбня и
словесности давной Словенщины
и славного Галича!.. Є шо скарб

народности, копрый в памяти и в сердцах вѣрного народа заховався; а копрого нѣ огонь, нѣ мечь бесчисленныхъ враговъ досягнути не мѡг. Вал, любезній краине! посвящаю сей невеличкій, але дорогій подарок. Суть шо правила предковъ нашихъ, освященіи доволѣшнымъ досвѣдченьемъ, не разгѡрко окулений недолею, а переказаніи с поколѣня в поколѣнью, на внуки-правнуки для перестороги и поученія; суть шо памятники дѣяній правѡтцѣв нашихъ, с

Пересторога. Гитати мався по выговору южно-руському: е, як росс. ѡ, поль. чesk. e; в, як росс. ѳ, е, поль. je, ie, чesk. de, ě; і, и, ѡ, ледви не так, як росс. ѡ, поль. у; ѡ, ѣ, як росс. і, и, поль. чesk. і; ѳ, як росс. і, и, поль, jі, 'i, чesk. gi, j; г, як поль. чesk. h, серб. x. Прочіи буквы, як звычайно у Россіян и Сербѡв. — Окромъ того

кошрых видко, як вони дуліали, гадали. В приповѣдках проявляеся правдивое жишье, моралное здоровье народа, шуш зараз узнаете, де го болить и долѣгае, дѣйдете и причины болю... Приповѣдки показують шочный образ народа — его домашного жишья — узнаете в нѣм народ богобоязливый, робочій, гостинный, згодливый — ибзнаете в сих илодах души его дух быстрый, глубоко мысленный, розум проникливый, що все изслѣдуе, доходишь и аж до живого проймае — задивувешеся не раз, кѣль-

---

богато Русинѣв Галицких вымовляють: *а*, *по*, *ж*, *ш*, *щ*, такожь *я* по согласных, як *е*, *ье*; *ею*, *ою*, в творит. пад. змѣняют на *ев*, *ов*; *ш* наконецное в глаголах не измягчают и проч... тоті можуть собѣ сін буквы по срову выговору читати.

ко мудрець руській понав и як корошенько вышовѣв — переконавшися, якій народный наш язык сильный, гнучкій, сиритисный — зачудуешся над шым корошким, а предѣв шочным и двисным выразом, над буйношью зрвнаній, як далеко вони сягнуши, як глубоко поняши, як незвычайнї, а однако' жь правдивї. — Загадки покажущь Вам быстрошу розума, лехкѣсть выдумованя, играюще остроумїе народное.

Посилаю Вам сіе собранїе... прїймѣте го, милїи краєне! с шым прїятным сердцем, с котрым Вам посвящае

ИЗДАТЕЛЬ.

П Р И П О В Ъ Д К И.

Нема приповѣдки без правды.

Прип.

ПРИПОВѢДКИ.

А.

Або грай, або грошѣ вѣддай.

Або дай, або выдру.

Або добути, або дома не бути.

Або зелене жати, або нѣчог' не мати.

Або зыськ, або страта.

Або пій, або ся бій.

Або так, або сяк.

Або ты старый, абым' ты просив.

Абы Бѣг ласкав, а батѣг тряскав.

Абы були побрязкачи, то будуть и послухачи.

Абы вам гарбуз не покотився.

Абы день передновати, та нѣчь переначовати.

Абы здоровье, будуть руки на мѣки.

Абы зубы, то хлѣб буде.

Абы лнха не знати, треба с боим плугом та на своѣй нивѣ орати.

Абы моя голова здорова, то все гаразд буде.

Абы на мене мѣсяць свѣтив, а я звѣзды кругом побью.

Абы що до губы, будуть вѣсти зубы.

А бѣло? — бѣло. А черно? — черно.

А голено? голено. А стрижено? стрижено.

Ажь му в лытках застигло.

✓ Ангелскій голосок, а чортова думка.

Андрею, не будьте свиною, коли вас люде
величаютъ.

Андрушку, будешь вѣв юшку, а я мясцѣ,
бо мене детина ссе.

Анѣ бѣ, анѣ мѣ не знае.

Анѣ вбій, анѣ влѣй.

Анѣ видком не видати, анѣ чутком не
чувати.

Анѣ в студеній водѣ не умывешься.

Анѣ го вѣдмолитися, анѣ го вѣдхреститися.

Анѣ дзень, анѣ кукурѣку.

Анѣ до рады, анѣ до звады.

Анѣ злomu кары, нѣ добромu нагороды.

Анѣ каменя не дадутъ голову провалити.

Анѣ ладу, анѣ складу.

Анѣ лопата, анѣ мотыка их не розлу-
чить.

Анѣ на нитку, анѣ на выритку.

Анѣ нашъ, анѣ вашъ.

Анѣ на селѣ, анѣ в мѣстѣ не вѣрь не вѣстѣ.

Анѣ пѣчи, анѣ лавы.

Анѣ пѣсла, анѣ хѣсна.

Анѣ пришити, анѣ прилатати.

Анѣ продати, анѣ промѣнати; лучше було
не брати.

Анѣ священна вода не поможе.

Анѣ священною водою не вѣдохристишься.

Анѣ суди Боже.

Анѣ я ся вѣв, анѣ я ся впив.

Анѣ ѣвши, анѣ пивши, скачи дурню ошальвши.

А пророковн що?

„А робив бысь” — „Найко.” — „А ѣв бысь?” —

„Дайко” — „Оженнв бысь ся?” —

„Ого!” — „А сорочка де?” — „Мовчи”.

А ты з вѣдки? — „Я не з вѣдки, я з доброн горѣлки.”

Б.

Баба а чорт, то собѣ рѣдня.

Баба виновата, що дѣвка черевата.

Баба з воза, коням легше.

Баба с пекла родом. — Баба як тур.

Бабина гривна всѣм людем дивна.

Бабина донька а окомокѣв кѣнь усе гладонькѣ.

Баране! не мути воду вовкови.

Баришь дурному товаришь.

Бас гуде, скрипка грав, Гнат мовчить, а все знае.

Батога с пѣску не уплетешь.

Бачили очѣ, що куповали.

Без Бога анѣ до порога.

Без божон вѣли и волос з головы не спаде.

Без грошѣй до мѣста, без соли до дому.

Без грошій чоловік не хорошій.
Без грошій, як без рук.
Без когута хата глуха.
Без мўки нема науки.
Без мѣры нема вѣры.
Без пѳдпалу и дрова не горять.
Без силы надаремный гнѣв.
Без соли, без хлѣба худая бесѣда.
Без суду, без права повѣсили.
Без ямы гребля, а без накладу зыськ не
буде.
Бере Лесько, хочь не лехко.
Бери Петре на розум.
Бере як вѳл на роги.
Бесѣды богато, а розуму мало.
Бзди (пробачте ми чеснї люди) тому, що
носа не має.
Бн ти, не купити.
Бїй бриндзю в дѣраву дѣжку.
Бїй забїй на него.
Бїй пса, най буде добрым.
Бїйся в груди — лайся в мать.
Бїй тя сила бож а!
Блаженна вода не муцяща ума.
Ближча сорочка, як жупан.
Ближша сорочка тѣлу, як рѳдная тѣтка.
Блуд мя допытався.
Бѳг Богом, а люди людьми.
Бѳг до уроды розуму не привязав.
Бѳг заплаць за обѣд, же наѣвся дармоѣд.
Бѳйся Левку, коли пса бьють.

Большая громада, як една баба.

Больше Бог мае, як роздав.

Больше в него розуму в пятъ, як у тебе в
головѣ.

Больше днѣв, як ковбас.

Больше заходу, нѣжь празнику.

Больше страху, як переполоху.

Больше, як шмат — больше, як много.

Большій росхѣд, нѣжь прихѣд.

Большій чоловѣк громада, як пан.

Бога взывай, а руки прикладай.

Бога не гнѣви, а чорта не дразни.

Богато воды до моря уплине, закни ся то
стане.

Богато говорить, а нема що слухати.

Богатого и серп голить, а убогого и
бритва не хоче.

Богатого покута, убогого бесѣда.

Богатого с хвастливым не распѣ-
знаешь.

Богато два грибы в борщ.

Богато злого на одного.

Богатому чорт дѣти колыше.

Богачь, а свиня по смерти скотина.

Богачь крае дрѣбно.

Богачь рѣдко в гараздѣ жиѣ.

Богачь ся дивуе, чим убогій дѣти годуе.

Богачь ся дивуе, що бѣднѣй обѣдуе.

Богачь ѣсть колачь, а бѣднѣй и хлѣба не
мае.

Бог высоко, царь далеко.

Бог дав, Бог взяв.
Бог знав, що дѣлав.
Бог людім не бракув.
Бог не детина, слухати дурного Литвина.
Бог не карає прутом.
Бог не скорый, але лучен.
Бог не трубить, коли чоловічка губить.
Богом ся свѣдчить, а чортовн душу за-
продав.
Богу хвала, що ся душа напхала.
Бодай есь богато видѣв; а не мав за що
купити.
Бодай жартовати, а не хоровати.
Бодай и пес свою хату мав.
Бодай мѡй ворог знав, що нынѣ за день.
Бодай так пси траву ѣли по тій правдѣ.
Бодай тя качки здоптали.
Бодай тя пан Бѡг мав — в чужій коморѣ.
Бодай умерати, а в свѡй горщок зазирати.
Божевѡльный Марку, ходишь по ярмарку;
нѣ купуешь, нѣ торгуешь, только
робишь сварку.
Боже дай добре, та не довго ждати.
Боже поможи, а ты небоже не лежи.
Бойки, що роблять мало, а ходять по
легойки.
Бонтся, щобы му заяць дороги не перебѣг.
Бонтся як чорт свяченой воды.
Болить горло спѣвати дурно.
Борг умер, зачекай не жиє, хто не мав
грошей, най не пье.

Борода велика, а розуму мало.

Борода не робить мудрым чоловѣка.

Борода як у владыки, а сумлѣнье як у
шибеника.

✓ Борода як у старого, а розуму нѣт и за
малого.

Борщ а капуста, хата не пуста.

Бо то не грушку, вкусити Марушку.

Боятися вовка, та у лѣс не йти.

Брат собѣ рад, а сестра собѣ несла.

Брехати, не цѣпом махати.

Брехлив у собаку далше чути.

Брндится, як кѣт салом.

Бував в Буваличах.

Бував на кони и пѣд конем, на столѣ и пѣд
столом.

✓ Бувай здорова як рыба, гожа як вода, ве-
села як весна, робоча як пчола а бога-
та як земля святая.

Бувай здоров, колим з молот.

Бувай здоров розуме, не зобачимся ажъ
савтря.

Був вовк в сѣти и перед сѣтью.

Буде добре, як мине зле.

Буде (досить) в дного сонця на небѣ.

Буде дощ, бо жиди волочатся.

Будем мати весѣлье, тато маму выдае.

Будемося гостити — то у вас, то в
тебе.

Будешь дула, будешь ѣла; не будешь
дула, не будешь ѣла.

Будь добрым выслушачом, будешь добрым
повѣдачом.

Бурлак свѣчки до церкви не всуче.

Бутн козѣ на торзѣ.

Бьеса за масляни вышкварки.

Бьютъ, и плакати не дають.

Бѣгае, як кѣт загореный.

Бѣда бѣдному и без наймита.

Бѣда бѣду породила, а бѣду чортова мати.

Бѣда бѣду породила, а бѣды и чорт не
возьме.

Бѣда бѣду тримае.

Бѣда бѣдѣ на слободѣ.

Бѣда з бѣдою ходить.

Бѣда на престолѣ, коли нема ничого в
студолѣ.

Бѣда не знае приказу.

Бѣда не спить, але по людех ходить.

Бѣда не ходитъ по лѣсѣх, але по людьох.

Бѣда тин курцѣ, що на нѣй сокола за-
правляють на ловы

Бѣда, у кого жѣнка блѣда, а в кого ру-
мяна, то кажуть що пьяна.

Бѣда учить хлѣба.

Бѣда чоловѣка найде, хочь и сонце зайде.

Бѣда, як дуда, куда йде, то реве.

Бѣдному всюды бѣда.

Бѣды и грѣм не забье.

Бѣды нѣ продати, анѣ промѣняти.

Бѣжить, як швецъ с чобѣтми на торг.

Бѣлый як Арап — чорный як гусь.
Бѣс бѣду перебуде, една згине, десять
буде.

В.

Варовався кія, та палкою дѣстав.

В Бозѣ надѣя, коли хлѣб в торбѣ.

В буддець по старецьки, а н недѣлю по
письки.

В великим постѣ не ходи в гостѣ.

В головѣ му вилами укладали.

✓ В головѣ тѣк, в языцѣ цѣп; де схочу то
змолочу.

В добру хвилю чекай злон.

В додрѣ ся не знає, а о бѣдѣ им не гадає.

В дорозѣ, в гостинѣ памятай о худобинѣ.

Вези кобыло, хоть тобѣ не мило.

Великая руська мати.

Великій дуб, та дупловатый.

✓ Великій рот у вола, а говорити не може.

Великій свѣт, а нема ся де дѣти.

Великій татарській кѣнь, а дурный.

Великим панам трудно правду казати.

Великов дерево поволи росте.

Великов свято, що Климко в церквѣ.

Величався, як (выбачте) свиня в дощ.

Верещить, як дѣдько.

• Вертится, як швецъ в ярмарок.

Веси а раз красна.

Вже двѣрскон поливки хлїснув — та о-
брокового хлѣба покушав.

Вже менѣ н в пеклѣ гѣрше не буде.

Вже по всьому — вже клямка запала.

В живїи очи бреше.

В зимѣ сонце як м а чо ха — свѣтить, а не
грѣе.

Взяв бѣс коня, най и уздечку бере.

Взяв го дѣдъ ко за старый довг.

Взяв у б о г о м у поле, а богатому дав.

Взяв чорт батѣг, най бере и пужало (би-
чиво).

✓ Взяв чорт корову, нехайже и теля возьме.

Взяв чорт, як своє.

Вився, як гадина.

Винного дв о м а батогамн не бьють.

В кор ш и ѣ нема пана.

В кропивѣ (на смѣтью) плюб брав. *)

В л а с н а хвальба не платить.

В л а с н е лайно (шановавши слухи вашїи)
нѣ смердить, нѣ пахне.

✓ Влѣз в чужу солому, тай шелестить.

Влѣз межи молот и ковало.

В лѣсѣ був, а дров не выдѣв.

В лѣсѣ дрива рубають, а до села трѣски
падають.

В лѣтѣ и качка пра чка, а в зимѣ и Тереса
не береса.

В мужа кра ду и перед него кладу.

---

*) То є: на вѣру жїє.

Вмѣти не вмѣти, треба говорити.

- ✓ В нещастью нема нѣ брата, нѣ свата.
В ночи всѣ коты буріи, а всѣ коровы сѣриі.
Вовцю скубуть, а козам на вѣжки дають.
Водважний жид и в школѣ (шановавши
честь вашу) бздить.
Вод головы рыба смердить.
Вод дошки до дошки, а в серединѣ анѣ
трошки.
- ✓ Вод дурня чую, то ся не дивую.
Вод злого давця бери и капця.
Вод кѡнца до кѡнца.
Вод козика до ножика, вод ножика до ко-
ника.
- Вод лихого довжняка и полѡву бери.
Вод на пасти и полу вѣжь а втѣкай.
Вод напасти не пропасти.
Вод огня бѣжу, а в воду скачу.
Вод пала му вод рота цыцка.
Водпусти Боже грѣха, коли пригода лиха.
Водпусти Боже, коли тра борше.
Водсадив го, як ката вод сала.
- ✓ Вод своего пана мила и рана.
Водси рѣка, водти гора, а в серединѣ
бѣда (Галичъ).
Вод смерти анѣ водхреститися, анѣ вод-
молитися.
Вод рогу до рогу, хто кого ошукае, то
хвала Богу.
Водхрестишься вод дѣдка, а збудешься
грѣха.

Вѣдчепися напаснику, я не була на праз-
нику.

Вѣд чорт а не буде добра.

Вѣз там мусить, де го кони тягнуть.

Вѣл гребе, и сам на себе персть мече.

✓ Вѣльно собацѣ и на Бога брехати.

Вѣльно губцѣ в своѣй халуцѣ.

Вѣн собѣ байдуже.

Вовка ноги годують.

Вовка треба оженити.

Вовка у плуг, а вѣн к чорту в луг.

Вовка щось все до лѣса тягне.

Вовка як годуй, а вѣн у лѣс дивится.

Вовки го з-ѣли (бавится).

Вовк и личені вѣвцѣ бере.

Вовк лежачи не утыє.

Вовкови барана з горла не выдрешь.

Вовк сытый и вѣвця цѣла.

Вовк старый не лѣзе до ямы.

Вовк хованый, пріятель перепрошений,
сын прибранный, а Жид хрещений,
то все непевнѣ.

Вовк через послы не тыє.

Вода в решетѣ не встоится. *)

Вода все сполоще, лише злого слова
нѣколи.

Вода з водою зійдется, а чоловік с чолові-
ком.

В одній руцѣ палцѣ та не однаковѣ.

---

*) Говорливый не затримає тайну.

Воду вари вода буде.

Вола голов не болѣла, коли корова теля
родила.

Вола вяжуть мотузом, а головѣка словами.

Волом заяця не догонишь.

Волос снвѣе, а голова шалѣе.

Волочеса, як голодне лѣто.

Волочится, як волоцюга у плуга.

Волю, конѣ по оборѣ, а бѣда по перед очи.

Волю, коровы даю, але долѣ не вгадаю.

Волѣвшь свон воши бити, нѣжь чужіи
гроши лѣчити.

Волю колovati, як просто ѣхати а бѣдо-
вати.

Воробець на себе смерти не має. (Казка).

Ворог, то не птах, шо в своє гнѣздо каляє.

Ворона хоть мала, а рот має великій.

Ворон воронови ока не выклює.

В очеретѣ шукає сука.

Впав в бѣду, як курка в борщ.

В пригодѣ мысль о свободѣ.

В пригодѣ пѣзнавай пріятелі.

В свои чоботы хоче го взути.

Все в сподѣ, не на верха.

Все гаразд, жѣнка ледащо, не зварить,
не спече, коли нема що.

Все вдно, чи кышь, чи пирѣг.

Все иде в спак. — пошло на пси.

Все купишь, лише тата и мамы нѣ.

Все має, хіба ще птасього молока забагає.

Все мине, а грѣх зѣстане.

Все ми сорочка не мила.

Все може нагородитися, ино страх нѣколи.

Все на бѣдного дригота.

Все недогода бабиній дѣвцѣ.

✓ В середу постила, а кобылу вкрала.

Все рыба и хрущ мясо.

В службѣ треба ухом землѣ пріймати.

Встав, оперезався — во всѣм зобрався.

Встань жѣнко — будемо говорити, бо люди
о нас давно не говорятъ.

В Станѣ славѣ*) кождый на своѣй стравѣ.

Вступися грибе, най козарь сяде.

Встѣби мене Боже, де мя не потреба.

Всюо бери — а мене лиши.

Всюо в арендѣ — брехня не в арендѣ.

Всѣ паны, а хто буде (выбачте) свинѣ
пасти.

Всюды бѣда — лишь там добре, де нас нема.

Всюды гаразд, де нас нема.

Всюды гаразд, а в дома найлѣпше.

В танцѣ два кѣнцѣ; чи сам впадешь, чи
тя трутять, то ся пѣбьешь.

Втѣкай голый, обѣдруть тя.

В убогого все по обѣдѣ.

В убогого тогдѣ недѣля, коли сорочка бѣла.

В хатѣ як в загатѣ.

В часѣ погоды бѣйся великон воды.

В чипци уродився, а на посторонку згнине.

---

*) Станѣслав або Станьславов обводовое мѣсто нацъ
Быстрицею.

В чоботьох вй чоловѣк умер. *)

В чоботьох ходить, а босін слѣды робить.

В чѣм паны бракують, в тѣм убогін смакують.

В щастью не вмѣе головѣк статковати.

Выбрався, як за море стрѣляти.

Вывѣв его в поле.

Выдав го на зарѣз.

Выйшов на Ђцкову суку.

Вылетѣло, як мак, а учинили, як шпак.

Вымѣняв шило на швайку.

Выори мѣвко, посѣй рѣдко, уродится дѣдько.

Вырвався, як заяць с конопель.

Выслизнувся, як пискорь з матиѣ.

Высокій, як дуга.

Высокіи пороги на нашѣ ноги.

Выстрихнув го на блазна.

Вытрѣщив очѣ, як зарѣзанный баран.

Вытрѣщився, як дѣдько.

Выховав детину в добрую годину.

Выхопився, як Козак з маку (Казка).

Выщирив зубы, як цыганськїи дѣти до мѣсяця.

Выють тоє вже и вовки в лѣсѣ.

Вѣно: або вовк зѣсть, або згине само.

✓ Вѣтер божїи дух.

---

*) Не мала чоловѣка.

Г.

Гадина в его словах дихав.

Гадину мае за пазухою.

Газда цѣлою губою.

Гадка гадку прошибав, журится, що нѣгог'
не мае.

Гадка за горами, а смерть за плечами.

Гаду, гаду, а мыши в крупах.

Гала, драла — гоца драла.

Галу, баду, а (выбачайте) свинѣ в рѣпѣ.

Гаразд — кобы вытримати.

Гараздови не хоче, а бѣду мусить.

Гаразд тобѣ — сидижь собѣ.

Гаразду знести не може, а бѣду терпять.

Гарбуза наѣжся, а на вербу подивися, то
станешь голоден.

Гарбуз мамѣ — а татови дыня.

Гей! гей! — та не дома, куда мацу, то
солома.

Гетьта впала — вѣсьта встала.

Ги на тя, пек тобѣ осни а (не до вас мо-
влячн).

Гине як рыба за водою.

Глухій, що не дочуе, то выгадае.

Глухого а нѣмого справы не допы-
таешься.

Глухого пытайся — а вѣн Богу молится.

Глухому пѣсню спѣвати.

Глянь на себе — буде с тебе.

Гѣрка гостина, коли лнха година.

Горкій свѣтъ — тато и мама ослѣп, а дѣти
пóмацки ходять.

Горко зароблю — солодко з-ѣм.

Гóсть лавы не засидить, лóжка не зале-
жить.

Гóсть не прошенный, не дуже бував ту-
ченийый.

Гóсть першого дня золото — другого
срѣбло — третьего мѣдь, а четвер-
того до дому ѣдь.

Говори Грицю богородицю.

Говори до горы, пане Григоре, а гора
таки дурна.

Говори до нен а в нен Маковен.

Говори до стовпа, а стовп стоить.

Говори Климе най твоє не гине. (Казка.)

Говорила небóжченька до самої смерти —
а як вмерла, то ноги задержла.

Говори Петре с фостом.

Говорить, якбы в него купити.

Говорить, якбы три дни хлѣба не ѣв.

Говорить, як з бочки.

Говорить, як на мýках.

Говорить, як спить.

Говорить, що слина до губы принесе.

Говори чорте за паном.

Говорѣм за вовка, говорѣм н по за вовка.

Година платить, година тратить.

Годуй мене до Ивана, а я с тебе зроблю
пана.

Годѣ куме чести.

Годъ куме ѣсти, бо не буде на пироги
мѣсце.

Голова болить, а хлѣб, як на огни, трѣ-
щить.

Голова велика, а розуму мало.

Голова вѣд клопоту трѣщить.

Голова головѣ, а фѣст фостови (не при
вас мовлячи).

Голова кѣсть, а зад (выбачте) мясо, в го-
лову цѣлюють, а в зад бьють.

Голова мѣся шукае.

Голова не до рады, а (выбачте) зад не
до крѣсла.

Головов стѣны не пробьшь.

Головѣ клопѣт, а бѣдѣ весѣлье.

Голого лехко голити.

Голоде дай ѣсти!

Голодне око не засне.

Голодному завсѣды полудне.

Голодному и вѣвсяник добрый.

Голодному, кожда страва добра йому.

Голодному хлѣб на гадцѣ.

Голодный и кия не боится.

Голодный як пес.

Голодных и муха поваднить.

✓ Голодній кумѣ, хлѣб на умѣ.

Голубець гукае, як пары шукае.

Голоый и босый, а голова в вѣнку.

✓ Голоый розбою не боится; мокрый дощу
не лякается.

Голой, як турецкій святой. — як пень. —
як бубен. — як мати на свѣт родила.

Гоняться, як хмари.

Гора з горою не зійдеся, а чоловѣк с чо-
ловѣком завсѣды.

Горбатого и могила не справить.

Горда душа в убогим тѣлѣ.

Горе дворовни, де корова розказує во-
лови.

Горнець кѣтлови доганяє, а оба смѣльніи.

Горох, капуста, хата не пуста.

Горох на стѣну кидає.

Горѣвка не дѣвка, а мачуха не мати.

Горѣвка не дѣвка, а Семен не дурень.

Горѣвка не дѣвка, не треба їй цѣловати.

Господарь слузѣ не выкає.

Господи! дай свѣй час добрый.

Господи допомагай, перше на хрестини,
як на коровай.

Господи! злѣзь та подивися.

Граду, тучи увѣйшов, а злых рук не
увѣйшов.

Грай Петре! а все шумки. (Казка.)

Грицю! не спускайся на паланицю.

Громада великій чоловѣк.

Грѣнка му упала.

Грѣх не лычком звязати, та пѣд лаву
сховати.

Губа в него, як холява.

Губа як на коловоротѣ лѣтає.

Губою говори, а руками роби.

Губою що хочь плети, а руки при собѣ
держи.

Гуку, пуку за талярь, а чоботы за шостак.
Гуляй душа без кунтуша, шукай пана без
жупана.

Гуляй душа в тѣлѣ, коли кости в цѣлѣ.
Гуманській дурень с чужого воза бере,
а на свѣй кладе.

Гучно, бучно, а в пяты зимно.

Гуца дѣтій не розганяе.

Д.

Давали, а не выймали.

Дав Бѣг душу як в грушу, волѣвбы козу,
тобы молока дала.

Дав бы'м на м о л е б е н, але'м сам потребен.

Дав бы му н сорочку с себе.

Дав ви Бѣг долю як фандолю.

Дав всь Боже тому, що не може, а я бы
змѣг, та не дав Бѣг.

Дав му бобу залѣзного з-ѣсти.

Дав му куку в руку.

Давнїй пригоды боронять вѣд шкоды.

Давнѣ пропало, що з воза упало.

Дав собѣ по носѣ грати.

Дай Боже бѣды, а грошѣ будуть.

Дай Боже гостя в дѣм, то и я напьюся
при ним.

Дай Боже здорово сходити, а на друге заробити.

Дай Боже на перед бѣльше!

Дай кому волю, а собѣ неволю.

Дай кому жѣнку, а сам труби в кужѣвку.

Дай коневн вѣвса, а гони го як пса.

Дай курцѣ гряду, а вона летить на банти.

Дай менѣ Боже той розум на перед, що

Русиновн на послѣд.

Дай, не дай — а не лай.

Дай серцю волю, а сам пѣдешь в неволю.

Дай старче палицю, а тебе най пси ѣдятъ.

Дайте н сало, абы за мов стало.

Дай ти Боже тилько гадки, абы 'сь о мнѣ забув.

Дай хлѣба-соли вороговн, хоть як скаженому псовн.

Далеко куцоуму до зайця.

Далеко, як небо вѣд землѣ.

Дали му по московськи, ажь ся лоб закурив.

Дали ѣсти, а не було де сѣсти.

Дар за дар — слова за слова.

Дармо колодку через пенъ валити.

Дармо с сухон кирициѣ воду брати.

Дармо сушишь голову небоже, крупа пшоном бути не може.

Дармо — треба бренькнути.

Дарованому коневн не заглядають в зубы.

Дасн коневн половы, буде робив поволи.

- Даси рукамі, не выходиць ногамі.
Дасть Бѣг н вѣд квасу окрасу.
Два Жиды, а двѣ невѣстѣ зрѣють ярма-
рок в мѣстѣ.
Два кметѣ, пан третій.
Два когуты, два дымы н двѣ господинѣ
нѣколи ся не згодять.
Два третього не ждуть.
Двое рѣдких, третій борщ.
Двом панам служить, а сорочки не має.
Двом панам тяжко служити.
Двох недужих сѣли, тай хлѣб з-ѣли.
Де Бѣг церкву ставить, там дѣдько
коршму.
Де богато господинѣ, там хата не метена.
Де в Бога коршма, а в чорта церков?
Де великая рада, там рѣдкій борщ.
Де верба, там н вода.
Де вѣд двага, там н щастье.
Де все гостина, там голод не далекій.
Де голова блудить, там фѣст рядить.
Де го не посѣешь, там зійде.
Де громада церков ставить, там пан коршму.
Де густа рука, не треба й друка.
Де густо, там не пусто.
Де двох бѣся, третій не мѣшайся.
Де дерево рубають, там трѣски падають.
Де добре пиво, не треба й вѣхи.
Де дѣдько не посѣе, там ся баба вро-
дить.
Де кого долѣгае, там руков сягае.

- Де кого не просять, то кім выносять.
Де кого не свербить, там ся не чухрав.
Де кум? — де коровай? —
Де люблять, не части, де не люблять,
не ходи.
- Де люде ходять, там трава не росте.
Де мило, там очн — де болить, там руки.
Де мужь старый а жѣнка молода, там
рѣдка згода.
- Де не горнть, там ся не курить.
Де незгода, там часта шкода.
Де нема лиця, там нема встыда.
Де нема, сам Господь не возьме.
Де не можешь перескочити, там пѣдлѣзь.
Де нестает вовчон скиры, надстав лиса.
Де пѣде лис, то всюды увис.
Де пѣде Тера, все ѣй гѣрка вечера.
Де пѣде, то все золоті грушки за ним
ростуть.
- Дере коза лозу, а хлоп козу, а хлопа Жнд,
а Жнда пан, а пана юриста, а юриста
триста.
- Де розуму не стает, там силы добувае.
Де руки и охота, там спора работа.
Де сила (множество), там и мѣць.
Десь не дав гроша, там не пхай носа.
Де ся двом варить, третій ся поживить.
Де ся двох бѣе, там третій за калитку
бере.
- Де ся тін часы дѣли, колн сами ковбасы
до губы летѣли?

Десять разів мѣрь, а раз утни.

Де сѣсти, там сѣсти, абы що з'ѣсти.

Де ти радї, там рѣдко бувай; а де не
радї, там не заглядай.

Де той хлѣб дѣвся, що 'сьмо вчора з'ѣли?

Де тонше, там ся рве!

Де тя просять не вчащай, де не просять
не бувай.

Де хата не метена, там дѣвка не пле-
тена.

Де храм, то н я там.

Де хто лѣтовав, най там н зимує.

Де худоба, там н шкода.

Де чорт сам не зможе, там бабу пѣшле.

Дешева рыба, дешева и юшка.

Де щастье упало, там и прїятель мало.

Де ѣдять, там ся тисни, де грошѣ лѣ-
чуть, там ся не пхай, а де бѣють,
утѣкай.

Дивится, як вѣл на новїи ворота.

Дивного фелю чоловѣк.

Дїво, не решето, богацько дѣрок, а нѣку-
да вылѣзти.

Дїво, що у пана жѣнка хороша.

Диво, як сито, а чудо, як решето.

Дитина що ся поступить, то лупить.

Дитину люби як душу, а трясн як грушу.

Дитину сердцем люби, а руками гнети.

Для прїятеля нового, не пускайся ста-
рого.

Дмесья, як лехке в борщи.

Днесь менѣ, а завтра тобѣ.

До Бога с прозьбою.

Добра вода, бо не мутить ума.

Добра воля стане за учинок.

Добра дѣвка — як старосты йдуть, тогды
хату мете.

Добра птиця свого гнѣзда не каляе.

Добра рада, як готові гроши, а лихая
готове нещастье.

Добра справа не потребуе суду.

Добра то рѣчь, що є в хатѣ пѣчь.

Добре богатому красти, а старому бре-
хати.

Добре глухому — не скаже нѣкому.

Добре горорить, а злое творить.

Добре говорити, кого не болить.

Добре господинѣ, коли повно в судинѣ.

Добре гудѣти, коли є в чим шумѣти.

Добре дурѣти, коли приступає.

Добре на мою мѣнку; нехай мене бьють.

Добре нѣколи не укучнтся.

Добре рѣцѣ с потоками.

Добре само ся свалить, а злое похвалы
негодно

Добре слово стоить за завдаток.

Добре ся довго памятає, а злое ще довше.

Добре ся пестити, коли ся є де змѣстити.

Добре ся ширити в чужнм. ◆

Добре тогѣ страшити, 'же ся бонть.

Добре той радить, хто людей не звадить.

Добре то люде повѣдають.

Добре тому ковалевн, 'же на обѣ руки кує.

Добре шумѣти в чужім.

Добро все умѣти, а не все робити.

Доброго коршма не зѡпсує, а лихого
и церков не направить.

Добро дурня здурити.

Добров ковало не бонтся молота.

Добро псу муха.

Добро тиць, як ниць.

Добрий жнець не пытає, чи широкій за-
гонець.

Добрий интерес, коли повный черес.

Добрий курець, коли в люлька и тютю-
нець.

Добрий пан — нѣ бѣе, нѣ лає, та в ни-
чим не дбає.

Добрий пес лучшій, як злый чоловѣк.

Добрий хлѣб, коли нема колача.

Добри дѣти вѣнець, а лихи конець.

Доведе язык до Кієва*) — але и до кія.

Довжник весело бере, а смутно вѡддає.

Догаджає, як чиракови на ритѣ (шано-
вавши сонѣнько святоє и день бѣлый
и вас яко кречных).

Догана мудрого бѡльше стонть, як по-
хвала дурного.

До готового хлѣба знайдєся губа.

---

*) Кієв (Кыєв), старый город над Днѣпром, перво-
нець вѣры христіанскої на Руси — мати градом
руським (як Нестор пише).

- До Дмитра (каже дѣвка): А люшки! бо
ты перескочу — а по Дмитрѣ: А ко-
та! бо ты наздопчу.
- До Дмитра дѣвка хитра, а по Дмитрѣ
хочь нею грубу вытри.
- До доброн кирилицѣ стежка удоптана.
- До Ильѣ рѣи пѣд гилѣ, а по Ильѣ рѣи
на гилѣ.
- Доки ся не намучить, доти ся не научить.
- До кривон дѣры, тра кривого кѣлка.
- До кума треба розума.
- Дома лев, а на вѣйнѣ тхѣрь.
- До милованя нема силованя.
- Домового злодѣя нѣхто не встереже.
- До мого берега иѣгог' не приплине, хиба
трѣска або — —
- До мѣста по грошѣ, а на село по ро-
зум.
- До оружа! до хлѣба, та до ножа.
- До права треба мати два мѣшки: оден
грошей а другій бачности.
- Доробився хлѣба, аж зійшов на дѣда.
- До святого Духа не скидай кожуха, а по
святим Дусѣ ще ходи в кожусѣ.
- Доси збанок воду носить, доки му ся ухо
не урве.
- Доскулив, як пугою по водѣ.
- До сѣмь лѣт чеши, по семи лѣтех сте-
режи, ще заплати кому, шоб' взяв
лихо з дому.
- До сѣти впаде, хто з дурным краде.

До тарѣлки, мапіймося горѣлки.
Дочекався Грицько гречаною паски.
Дощ лѣв як з луба — як с коновки — як
з бочки.
Дреся горло — цыбы спало, цыбы жерло?
Дрижить як Гуцул над дѣтьми.
Дров до лѣса нѣхто не носить.
Дуеся, як лопух на вогни.
Дурень нѣчим ся не журить: горѣвку
пѣе и люльку курить.
Дурень псови очи псуе.
Дурневи вѣчная память.
Дурневи и Вѣг не противится.
Дурный дав, а розумный бере.
Дурный и в Кіевѣ не купить розуму.
Дурный, коли мовчить, то за мудрого
уходить.
Дурный носить сердце на языцѣ, а мудрый
в серци.
Дурный як турецкій кѣнь.
Дурнѣв нѣ сѣють, нѣ орють, сами ся
родять.
Дурня на ноги тручай, а вѣн на голову
паде.
Дурѣе — бо му ся добре дѣе.
Душа в мене вступила.
Душа в тѣлѣ — а сорочку воши зѣли.
Душа до нього спати ходить.
Дѣвка, як верба, де ю посадишь там
пріймешя.
Дѣвка, як огонь — не вѣста як коругов.

Дѣй швидко, так брідко — дѣй тихо и
так лихо.

Дѣд о хлѣбѣ, а баба о фіялках.

„Дѣду! село горить.” — „Я торбу беру —
на друге йду?” —

Дѣдка посѣй — дѣдько ся вродить.

Дѣдькови очѣ промив.

Дѣдько го сюда прииѣс.

Дѣдько св... тов знае.

Дѣравого мѣха нѣхто не напхае.

Є.

Є в глеку млоко, та голова не влѣзе.

Єго отець того не любить.

Єго тѣло не дасть уже тѣни.

Єдин гроши складае, а другій мѣшок шіе.

Єдин до лѣса, другій до бѣса.

Єдин за вѣсѣмнадцѣть, а другій за без двох
двадцѣть.

Єдин кôл плота не удержить.

Єдин кôт стада мышій не боится.

Єдин мудрый стоить за десять дурных.

Єдин мужь в дôл, а другій в дôм.

Єдин плаче — другій скаче.

Єдин тримае печеню, а другій рожен.

Єдин цвѣт не робить вѣнка.

Єдин шіе, другій поре.

Є де сѣсти, а нема що ѣсти.

Єдна бѣда чоловѣкови не докучить.

Єднако у б о г о м у нїчог' не мати.
Єдна ластѡвка не робить весны.
Єдна паршива вѡвця всю череду заразить.
Єдна сорока з лїса, а десять у лїс.
Єдна то бурса.
Єднї дїдїки боються хреста, а другїи
    батыга.
Єднїи руки пр а в а пишуть, єднїи и мажуть.
Єдного пригода другого рересторога.
Єдного скаранье десятѡм покаанье.
Єдного то плота колы.
Єдно збирай, а друге давай.
Єдно минути, друге звинутн.
Єдному шила голять, а другому и бритвы
    не хотять.
Єдно око мав бѡльше вїри, нїжь два.
Єдно пиши, а друге лиши.
Єдною ногою в гробї стоить, а ще злов
    творить.
Єдным богацьо не прибуде.
Єдным волом нїхто не доробився.
Єдным зубом треба їсти.
Є розум над розум.
Є того цвїту по цїлим свїту.
Є, то минеся, нема, то обїдесе.
Єще мачоха не забилася в голову.
Єще на монх воротах сонце засвітав.
Єще на тоє в великїй (вїчовый?) звѡн
    не звонили.
Єще не зловив, а вже скубе.

Еще ся не уродить, а вже по свѣтѣ ходить.

Еще ся той не уродив, жебы всѣм догодив.

Ж.

Жартуй гладущик, поки ухо не урвеса.

Жебы Жид був з неба, вѣрити му не треба.

Жебы вовк був сытый и баран цѣлый.

Жебы вовк не сидѣв за горою, бувбы за другою.

Жебы кѣтка не скакала, тобы нѣжки не ломала.

Жебы мѣг, тобы го в лыжцѣ воды утопив.

Жебы мѣг, тобы нѣжь в него встромив.

Жебы не губа, булабы золотая шуба.

Жебы не дѣти, лишебы в корчмѣ сидѣти.

Жебы пан Бѣг пастуха слухав, тобы весь товар выдыхав.

Жебы пес не сидѣв, тоб' заяця зловив.

Жебы пес робив, тобы в ходаках ходив.

Жебы (выбачайте) свиня роги мала, всѣбы люде выколола.

Жени сына коли хочь, коли можешь давай дочь.

Живѣт товстый, а лоб пустый.

Живый о живым гадае.

Жувый живе, гадае, думае.

Жид, а винница мати, не дасть загигати.

Жид и молячи вчится обманути.

Жид о́вськв а панськв не пропаде.

Жіють с собов, як пес с котом.

Журба сорочки не дасть.

Жѣнка Ивася боялася, пѣд припѣчок сховалася.

Жѣнка княгинка, а хата не метена.

Жѣнкѣ довге волосье мають, а розум короткѣй.

Жѣнку люби як душу, трясѣ як грушу, а трѣпай як шубу.

3.

Забагає му ся печеного леду.

За битого, два небитых дають, та ще й не беруть.

Забув вѣв, коли телятьом був.

Забув, шо оженився.

Завируха — треба кожуха.

За вовка помовка а вовк иде.

За всѣ гѣловы и за Мартиновѣ дѣти.

Загонтѣя загонтѣ, нѣм ся весѣлье сконтѣ.

Загряз в довги по самѣ уха.

Загубивши сокиру добре и топориско.

За одного винного сто невинных гине.

За одним присѣдом вечера з обѣдом.

За ким Бѣг, за тым и люде.

Закрутив носом, якбы тертого хрѣну понюхав.

- Замкнув вовка межи вѣвцѣ.
Зальяв му сала за скиру.
За мое жито ще мня побито.
За мои головы на твоей и волоска не стане.
За море по зѣлье пѣшов.
За нѣс кого водити.
Занюхав ковбасу в борщѣ.
За правду бьютъ, а за неправду и дѣды
пьютъ.
Запродав чорт ови душу.
За раз не вѣшаютъ.
Заробив на сѣль до оселедця.
За свѣй грѣшь, каждый хорѣш.
За сидженье нема ѣдженье.
За сиротою Бѣг с калитою.
Засмѣвшись ты ще и на кутнѣ зубы.
Заспѣвай собѣ о лицевымъ клинью, та о
бѣлѣй березѣ.
Застався — а постався.
„Застели стѣл.“ — „Нема чим.“ — „Дай
ѣсти.“ — „Нема що.“ — „То спрячь.“
Застивбьсь як зазуля.
За твоє добро кадукъ тобѣ в ребро.
За тымъ Боже, хто кого переможе.
Захотѣло му ся в петрѣвку змерзлого.
Захтѣв у дѣда впросити хлѣба.
Захтѣлося — запрѣгайте; вѣдихтѣлося —
выпрѣгайте.
За чуже добро, вылѣзе ребро.
За чуже лычко, дась свѣй ремѣнецъ.

З бабиного сына, а дочки ничого людя-
ного не буде.

З бабою и дѣдько справу прѣгравав.

З Богом Парасю, коли тя люди хотять.

З Богом — на быструю воду!

З брехнѣ не мрутъ; та вже бѣльше вѣры
не ймутъ.

Збувся батько лиха — збувся грошей з
мѣха.

Збѣгаются як на солонище.

З великими панами не за пан-брат.

З великон хмары малый дощ.

Звѣн до церкви скликае, а сам в нѣй не
бувае.

Звиваеся як муха в мази (або) — як пес в
сливах.

Згода дѣм будув, а незгода руйнув.

З губы менѣ выйняв.

Здався Цыган на свон дѣти.

Здыбався хмѣль с цыбулею, перше ся
позневажали, потѣм ся повеличали:
„Помагай бѣг гѣрка.“ — „Бодай здоров
шаленый.“ — „Помагай бѣг смакови-
та.“ — „Бодай здоров веселый.“ —

З детинов на вѣдпуст, а з лихов долема на
весѣлье.

З доброго плота добрый кѣл.

З доброн студолы и потята добрин.

Здоров сволоче! коли нѣхто не хоче.

Здоров трам! выпью я и сам.

Здох як пес — кром души святои.

З другого ся насмѣває, а за себе забуває.

З другои бочки зачинає.

З дужчим боротися — смерть за плечима.

З дужшим не борись, з богатим не судись.

З дурным нѣ знайдешь, нѣ подѣлишься.

Здыбав го, як чайку на гнѣздѣ.

З дѣдком не сягай до одноу миски.

Земля бы го свята я не пріймила!

З одного вола двѣ шкирѣ не деруть.

З одного дерева хрест и лопата.

Ззираються як на тура.

Зійшовся Яким с таким.

Зла искра все поле спалила и сама згасла.

Злодѣй злодѣя зараз пѣзнає.

Злыи сховок и найлѣпшого попусує.

З малон искры великій огонь.

Змиловався Бѣг на рака, дав му з заду очѣ.

З много ссѣсти купити вѣсти.

Змѣрив го вѣд ног до голов.

Змѣшався як Омелькова мати перед смертю.

Знає Бѣг з неба, що кому треба.

Знає господин, хто чого годен.

Знає, де зимують раки.

Знає кѣт, чѣ сало.

Знає — за курячу пипку. — Знає, з носа кап, а в губу хап.

Знає пес середу.

Знає свиня (шановавши сонѣнько св., образы св. и слухи вашѣ) що перець, вона каже шо то гречка.

Знаете нас самых, знайте и межн люднн.

Знае чорне на бѣлым — не слѣпый.

Знайдешь — не веселнся; згубншь — не смутнся.

Знайшов — сокиру за лавою.

Знайшов церковцю Богу молнтнся.

Знала кобыла, нащо вѣз бнла.

З нашого Захарка, нѣ Богу свѣчки, нѣ чортовн угарка.

Знають сусѣды, шо ѣсть богачь на обѣдѣ.

Знаются, як лысн конѣ.

З ннм нѣ стѣй, нѣ погоди.

Зо злон травы не буде доброго сѣна.

Золота швайка мур пробнвае.

Золотѣ горы обѣцае.

Золотѣ руки, а вражнй пнсок.

Золото, срѣбло губу затыкае.

Золотый ключь до кождых двернй прн-
дасться.

З оснчнны не роблять колес.

З разу лычко, а потѣм ремнчко.

З разу ѣли логазу, а як ся запомогли, то н
без вечера лягли.

Зуб за зуб затылнся.

З-ѣвшн колачь бернся знов до хлѣба.

З-ѣсн мультку.

З-ѣсть пес пса, колн нема барана.

З яким прнстаешь, такнм сам остаешь.

II.

Иван зробиць, Иван з-ѣсть.

Иван не пан, а сто золотых не грошѣ.

И в мое вѣконце засвѣтитъ сонце.

И в погоду часом грѣм ударить.

И в старій печи дѣдько топить.

И в тата не своя хата.

И голодно, и холодно, и до дому далеко.

И горѣвки не хочу, и лица не дам.

Иде з н а, а кожуха нема.

Иде с своим двором.

Иде як вода на лотоках.

Иде як с каменя.

Идешь до суду — то треба „прійдѣте по-
клонѣмся.”

Иди на чужіи руки.

Иди на штыри вѣтры, а на пятый шум.

Иди швидко, и так брідко, иди тихо, и
так лихо.

И дома мене не лишн, и с собов мня не
бери.

Иду, йду, на мѣсци стою.

И едно око спати хоче.

И жаба рыба, бо в водѣ сидить.

И заводити не виѣс.

Из нехотя з-ѣв вовк порося.

И кашн не хочу, и по воду не пѣду.

И квасницю хробак гризе.

И колачем го не звабить.

И малі камѣниці роблять синці.
И меже святыми буває суперечка.
И мы люде добрі — и наша мати не синиця.
И на мудрым дѣдько на лысу гору
ѣздить.
И наша губа не фляша, так бы з-ѣла як и
ваша.
И небо я вонки з-ѣли.
И перед нашими воротами колісь сонце
засвітає.
И пес дурно не бреше.
И пес за ним не завыв.
И пес пѣзнає чоловѣка.
И пѣд столом не выбрешешься (Казка).
И рыба не плине протѣ быстрой водѣ.
И сам не ѣсть, и другому не дасть.
И святой Боже не поможе.
И слѣпа курка деколи найде зерня.
И смѣлого пси кусають.
Истка кѣстка — выкапанный батько.
И старому собацѣ дригають жилы — —
И стѣны мають уха.
И то ему не до соли, коли грають на
басови.
И трястье не бере без причины.
И у владыки два языки.
И у сына гѣрка година, а у доньки
прибуде бѣдоньки.
И червоні чоботы мулять.
И чорт богато грошей має, а в болотѣ
сидить.

И чортовн треба часом свѣчку запалити
И я научуся по семій дѣтинѣ дѣвочити.

К.

Каже дѣтна, що бита, але не скаже,
за що.

Казав пан „кожух дам” — та єго слово
тепле.

Казав пан, та изробив сам.

Казав сенека: стѣй собѣ з далека, та по-
такуй.

Казала Феся, що обійдеся.

Каламутна вода, як кисѣль, як жур.

Калѣвка не до вѣка — а пан не до
смерти.

Капуста не тлуста, а Матвѣй не гордый.

Карає Бѣг старін кости за грѣхи в мо-
лодости.

Карай Боже до вѣка (таким хлѣбом).

Каша наша, батькѣв борщ.

Килько воску, тилько й свѣчки.

Килько свѣта, тилько дива.

Кинув слово як в маточину.

Клин клином выбивають.

Клин му в голову забив.

Кѣнь знає, як му сѣдло долѣгає.

Кѣнь молодый в грошѣ йде, а старый
выходить.

Кѣнь над силу не потягне.

Кòнь на чотырох ногах, а предцѣ поты-
каеся.

Кòт лòвный, хлоп мòвный всюда по-
живится.

Кòт не лòвный, хлоп не мòвный оба ля-
дащо.

Коб' знатѣ, що в кумы питье, тоб' и
дѣти забрала.

Коб' не скрипка, та не бас, тоб' музыка
(выб.) свинѣ пас.

Кобыляча голова, як на дорозѣ знайдешь,
то ховстай и бій ю.

Кобы мя грнз чобòт, тобы не жаль, а то
ходак, тай ще не так.

Кобы не було пива, не було бы дива.

Кобы не хлоп, не вòв, не було бы панòв.

Кобы'сь пустив свои уха на торг, вчув
бы'сь богато о собѣ.

Кобы Тома робив, тобы дома роботу мав.

Кобы тота пшениця добра була, тобы ви
и там змололи.

Кобы хлѣб, а зубы будуть.

Кобы хлѣб, та одежа, тобы ѣв головѣк
лежã.

Коваль клепле, доки тепле.

Коваль согрѣшив, а шевця повѣсли.
(Казка).

Кого Бог любить, того навѣджае.

Кого Бог сотворить, того не уморить.

Кого Бог укарати хоче, тому й розум
вòдбере.

Кого гад укусив, той и глисты бонтся.
Кого люде за люде мають, с тим ся ку-
мають.
Кого мѣх налякав, тому и торба не дасть
спати.
Кого не припѣкав, тот ся не вѣдсував.
Кого стане на юшку, стане й на петрушку.
Кого ся бѣда вчепить з ранку, того дер-
жится аж до останку.
Кого ся бѣда учепить, того ся тримае и
рукама и ногами.
Кого щастье згубити хоче, тому перше
розум вѣдбере.
Кожда голова свѣй розум мае.
Кожда дѣвка гарна, котра заручена.
Кожда корова свое теля лиже.
Кожда лисица свѣй хвостик хвалить.
Кожда пригода до мудрости дорога.
Кожда птаха свое гнѣздо хвалить.
Кожда птица знайде своего Грнца.
Кожда рука и собѣ крива.
Кждому добрый, собѣ злый.
Кждый блазен своим строѣм.
Кждый дѣдко в свою дудку грае.
Кждый когут смѣлый на своим смѣтью.
Кждый край мае свѣй обычай.
Кждый мае своего моля, 'же го гризе.
Кждый небѣжчик добрый.
Кждый пес на своим смѣтью гордый.
Кждый свое знае.
Кждый Цыган своим дѣти хвалить.

Козак з бѣды не заплаче.

Козаки, як дѣти, хоть богацьо з-ѣдятъ,
то мало наѣдятся.

V Козак не гордун — що обѣре то в кавдун.

Кокотить як Бойко жовточеревый.

Коли Бѣг годить, то й вогонь горить.

Коли бѣда, не йди до жида, лише до су-
сѣда.

Коли бѣда, то й плач не поможе.

Коли стыдаєшься, накрый решетом голову.

Коли голова не по тому, най ся мають ноги
на бачности.

Коли грошѣ говорить, то всѣ мусять губы
постулювати.

Коли дѣвцѣ сходитъ на вѣнциѣ, то збабѣе.

Коли єсть, то шелестъ; а як нема, то
скверестъ.

Коли з розумным говорю, то ся розуму
наберу; а сли з дурным, то й свѣй
згублю.

Коли йдешь до вовка на обѣд, бери пса
с собою.

Коли любишь, люби'жь дуже, а не лю-
бишь, не жартуйже.

Коли'м був молод, не'ѣв мене голод.

Коли'м не гѣдна молодця, то не хочу го-
лубця.

Коли мов не влад, то я с своим назад.

Коли молодой зо старою оженился,
то так е, якбы молодія неукы конѣ до
старого воза запряг.

Коли мыши ката не чують, то собѣ бес-
печно герцюють.

Коли мѣд, то и ложкою.

Коли мѣсяць в серп, то чарôвницѣ ѣ-
дутъ на границѣ.

Коли на медведя мала галузь впаде, то
бурчить, а як велика, то мовчить.

Коли нема на молоцѣ, то и на сырватцѣ не
буде.

Коли прійде вôддавати, то нема що брати.

Коли пса бьють, най собѣ козы на розум
беруть.

Коли (шановавши сонѣнько св., образы св.
и людей добрых) свиня в болотѣ, то
мовить, що красна.

Коли сидишь в ряду, давай коляду.

Коли сова з-яструбѣ, то выше сокола
лѣтає.

Коли стало на хлѣб, то стане й на обѣд.

Коли страшишь, сам небôйся.

Коли сусѣд, як мѣд, тогды проси його на
обѣд.

Коли'сь в свободѣ, гадай о пригодѣ.

Коли'сь и до нас прійде „прійдѣте поклонѣ-
мося.”

Коли'сь п'яний то лѣзь в болото — а не
зачинай.

Коли'сь ся обрав грибом, то лѣзь в
кошѣль.

Коли'сь щець, пилнуй свого копыта.

Коли ся зачинає звада, не поможе и рада.

Коли ся рыба ловить, тогда хлѣб не родить.

Коли ся сиротѣ женити, тогда нѣчь маленька.

Коли сѣно в стозѣ, то забудь о Бозѣ.

Коли тревога, то до Бога; а по тревозѣ, забуде о Бозѣ.

Коли цвете бѣб, то тяжело о хлѣб, а як мак, то не так.

Коли хочешь пріятеля позбутися, то му позычь грошей.

Коли шукаешь рады, стережися зрады.

Коло бука великая мука.

Коло мене — абы не на мене.

Коломыю *) гудьмо, а в Коломыѣ будьмо.

Колос повный гнеся до землѣ, а пустый до горы стырчить.

Коло сухого дерева и сире згорить,

Комарь з дуба впаде та спѣчне.

Кому Бѣг годить, тому и огонь горить.

Кому Бѣг поможе, той все переможе.

Кому Бѣг разуму не дав, тому и коваль не укув.

Кому весѣлье, а курцѣ смерть.

Кому на вѣк, тому на лѣк.

Кому на лѣк, тому на льѣк (ляк).

Кому ся веде, тому ся и когут несе.

---

*) Коломыя, стародавнє мѣсто при Прутѣ, нынѣ обводове.

Кому ся змеле, тобѣ ся скрупить.

Кому честь, тому хвала.

Кому щастье рачить, той и на кievѣ выплине.

Конецъ дѣло хвалить.

Конецъ и вѣнецъ.

Коня в позычку не давай, а жѣнку в приданки не пускай.

Коня кируютъ уздами, а чоловѣка словами.

Коня куютъ, а жаба ногу пѣдставляе.

Коня не бій, слуги не проклинай, жѣнки не дразни, коли хочь щобъ статковали.

Корову тривае, а хто другій молоко зѣдае.

Короставое порося дармо чесати.

Корчма розуму учить.

Кота в мѣху не торгуютъ.

Котра корова богато реве, тотя мало молока дае.

Котрый пес богато бреше, той мало кусае.

Котюзѣ по заслузѣ.

Кракала ворона, як горѣ летѣла, а як долѣв летѣла, то и крыла опустила.

Красная мова находить добрин слова.

Красное личко — серцю непокоѣй.

Красное пѣрье на вудвудѣ, али сам смердитъ.

Красы на тарели не крають.

Кривда людская боком вылазитъ.

Кривого дерева в лѣсѣ наибѣльше.

Кричить не своим голосом, якбы чорт з
него лыка дер.

Кров не вода, розливати шкода.

Крукови и мыло не поможе.

Крутится менѣ на языцѣ.

Крутится, як дурна вѣвця.

Крутится, як жирне поросья.

Крутится, як муха на окропѣ.

Крутится, як посоленный вьюн.

Крутит, як швецъ шкирою.

Крутый, як криве дерево.

Крѣпится, як дыня на морозѣ.

Куда голка, туда нитка.

Куда ему за грѣшь танцювати? —

Куда кинь, туда кинь, то все голым на
пять.

Куда крути, туда верти, таки треба вмер-
ти. (Казка).

Куда кумови до корова? —

Куда кухтѣ до патины? —

Куда мах, туда мах, то все бѣду по зубах.

Куда не кинь, то клин.

Куда оберни, то все дѣра на верха.

Куда поде Лесь, то всюды увесь.

Кукурѣку — мандернику.

Кума не бити — горѣлки не пити.

Кумá с кумѡв тирири, свиѣ (выб.) морков
порыли.

„Куме Андрею, не будьте (выб.) свинею.“ —

Як же менѣ не бути, коли мене люде
знають.

Кум красно говорить , але кривый писок має.

Кум — не кум, не лѣзь в горох.

Кум не свиня (простѣть ми се слово), абы
яйце в борщи з-ѣв.

✓ Купити, не купити, поторговати можна.

Купить, як пса облупить.

Купне, щупне.

К ** вѣплю в очи — вона каже, що дощ
нде.

Курка збѣже розгребав, а в смѣтю зер-
на шукав.

Кусай мене псе, поки кров не потече.

Куць выграв, куць програв.

Кы в не вѣдразу збудований.

Л.

Ладна баба без едваба.

Лайка, байка — битва, молитва.

Ласится, як кѣт на сало.

Ласкаве теля двѣ коровѣ ссе, а буйне
жадно.

Ластѣвки вылѣтають, погоду обѣщають.

Ледача дитина, котрой батько не вчив.

Лежаный хлѣб грѣх ѣсти.

Лежачи и камѣнь мохнатѣв.

Лежачого не бьють.

Лежух лежить, а Бѣг му долю держить.

Лекше говорити, нѣжь зробити.

Лекше хвалити, як терпѣти.

Лехко прійшло, лехко й пошло.

Лижн менѣ губы, коли гѣрки, а слн со-
лодки, то сам злижу.

Лиса зловити.

Лисом пѣдшитый — псом пѣдбитый.

Лихе доброго не любить.

Лихе швидко приходитъ, а поволе вѣдходитъ.

Лихій грѣшь не загине. — Лихого гроша
нѣхто не украде.

Лихій лихом погнав.

Лихій набыток не спѣрный.

Лихій набыток не дѣйде третих рук.

Лихій передобѣдок и найлѣпшій обѣд
попсуе.

Лиха то радѣсть, по котрій смуток наступае.

Лихо Лн твннка нападе, як не зякне.

Лихом о землю вдарити.

Лихо не коз а цка, нема хлѣба ани пляцка.

Лихо тобѣ воле, коли ты корова коле.

✓ Ловив вовк, ловив — а колнсь и вовка
зловять.

Лоша -- вовчій пѣдпалок.

Луб лице — очѣ трѣска.

Лутша одна свѣчка перед собов, нѣжь двѣ
за собов.

Лутша соломяна згода, як золотѣ звада.

Лутша цноша в болотѣ, як нецноша в
золотѣ.

Лутше вѣд разу ковтун з головы збути.

Лутше годовати, як помннати.

✓ Лутше давати, нѣжь брати.

Лутше до ма, нѣжь на празнику.

Лутше з добрым згубити, як з лихим найти.

✓✓ Лутше кривду терпѣти, як кривду чинити.

Лутше мати, як позычати.

✓ Лутше не обѣцати, як слова не здержати.

Лутше око золота, нѣжь камѣнь олова.

✓ Лутше одно око свое, нѣжь чужія обѣ.

Лутше псу муха, як поза уха.

Лутше свое лычко, як чужій ремѣнецъ.

Лутшій дома горох, капуста, нѣжь на вѣйнѣ курка тлуста.

✓ Лутшій мудрый, хоть лихій, як добрый а дурный.

Лутшій нынѣ горобецъ, як завтра голубецъ.

Лутшій пѣяк, нѣжь дурак.

Лутшій приклад, нѣжь наука.

Лутшій пѣниця, як недбалиця.

Лутшій розмысл, як замысл.

Лутшій розум природжений, як наученый.

Лучилося слѣпій курцѣ зерно, та й то порожне.

Лыком пастернаку не выкопавшь.

Лысе ся теля уродило, лысе изгине.

Ль в ъ в не всякому здорѣв.

Лѣнивый в своѣй хатѣ змокне.

Лѣнивый двѣчи ходитъ, скупый двѣчи платитъ.

Лѣта уплывають як вода.

Любѣмся як братя, а рахуймося як жи́нди.
Люде не ѿрут вѣд голоду, але вѣд хлѣба.

Люде о людѣх говорятъ.

Людѣй ся радъ, а своѣй розум май.

Людська кровця не водиця, розливати не
годится.

Люльки а жѣнки нѣкому не позычай.

Ляда бѣс чоловѣка удре.

М.

Має губу вѣд уха до уха.

Має тилько гадок, що нес стежок.

Мавшь вѣз и перевѣз.

Маєшь рураты дѣдку чубатый!

Макогѣн облизав.

Малà ворона, а великій кусок мяса ковкне.

Малà дѣтина, не выспишься — бѣльша
дѣтина, не наѣсися — велика дѣтина,
не уберешься.

Маленькѣ, але важпенькѣ.

✓ Малѣ дѣти, малый клопѣт — великѣ дѣ-
ти, великій клопѣт.

Мало вкусишь, борше ковкнешь.

Мало го очнма не з-ѣв.

Малый з него спасибѣг.

Марусю душо, мыйся, чешися.

Маснои бесѣды чоловѣк.

Масти голову, поплювши в руки.

Маханьє за битьє не рахуєся.

Маю высѣти за одну ногу, волѣю за обѣ.

Маюся — як голый в терню.

Маюся — як горох при дорозѣ; хто йде
то скубе.

Маю я руки на тоти мѹки.

Медведя коли вчать танцювати, то му
на соцѣлку грають.

Медок солодок, а язычок дере.

Меже двомá свонми сокира згнула.

Меже людьми треба бути людьми.

Менѣ з уст, а тобѣ за пазуху шусть.

Милость о голодѣ не сыта.

Минули тін роки, що расперались боки.

Много зла, коли на єдного два.

Мощный, як с клоча батог.

Мова ся мовить, хлѣб ся ѣсть.

Мовляв кійсь, або якійсь. — **Мовляв** той,
гей той казав.

Мовчанка не пушить, толовоньки не су-
шить.

Мовчене де схочешь, то поставишь.

Мовчи, коли письма не знаешь.

Мовчи, та потакуй.

Мовчи язычку, будешь ѣв плотычку.

Мов щастье такє, як тон курки, що качата
водить.

Молоде, золоте — а старє гниле.

Молодѣсть буйнѣсть, а старѣсть нера-
дѣсть.

Молодый дурный.

Мруть люде и нам то буде.

Московське пожалованье.

Мудрагель, куропатву з-ѣв, та казав, що
ся вѣдгрнзла.

Мудра голова не дбає на ляхін слова.

Мудра жона, коли є мѣх муки а другій
пшона.

Мудрый не дастся за нѣс водити.

Мудрый не лѣзе пѣд стѣл.

Мудрый, якбы всѣ розумы поѣв.

Мудрым нѣхто не вродився.

Мудрий головѣ досить двѣ словѣ.

Мудрейшин тепер яйцѣ нѣжѣ куры.

Мужь а жона, то една сотона.

Мужь женѣ закон.

Мутить як у греблѣ бѣс, (або) — в селѣ
Москаль.

Муха му сѣла на нѣс.

Мый, чеши, стрѣй и ховай — а потѣм за-
плати кому, щоб' взяв бѣду з дому.

Мы о людех, а люде о нас говорятъ.

Мысли в небѣ, а ноги в постели.

Мысли до суду не позывають.

Мы'смо собѣ свояки — его мама и моя мама
на одній водѣ хусты прали (або) —
мѣй батько а его батько коло одной
печи грѣлися.

Мы с тобою, як рыба з водою.

Мышь в голову зайшла, заким зерно знай-
шла.

Мышь не одну має дѣру до ямы.

Мясом хвалится, а вѣн и юшки не ѣв.

Мяккій як пампук — як подушка.

Мѣзинный палець менѣ того повѣв.
Мѣнний свату, слѣпу кобылу за носату.
Мѣньба одному панув.
Мѣсто помощи — немощи.

Н.

На Борнса и Глѣба бернся до хлѣба.
Набрався богатых, та убогим кндав.
Наважи, надрожн — а жито зійде.
На вербѣ грушки не родятся.
На весѣлю всѣ сваты — на хрестинах
всѣ кумы.
На вовка помовка, а злодѣй кобылу украв.
На воротах слава не висить.
На выбѣр Господн.
Нагадай козѣ смерть, то все буде „мѣ.“—
Нагадала собѣ бабка, як дѣвкою була.
На галай, на балай.
На голій кости нема що гризти.
На голій толоцѣ тяжко доробитися.
Нагинай гиляку, доки молода.
На гнѣв не запертый хлѣв.
На гнѣв нема лѣкѣв.
На головѣ стрѣй, а коло заду (пробатте)
в лопатою стѣй.
На гроши нема пуцннѣ.
На двѣ баба ворожила; або вмре, або
буде жила.
На двѣх стѣлцѣх сидить.
На дѣбрыи камѣнь, шо насыпле, то змеле.

На другого примова, а о собѣ анѣ слова.
Надувся як пѣвтора нещастя. (або) — як
вошь на морозѣ. (або) — як коваль-
скій мѣх.

Надѣя в Бозѣ, коли хлѣб в стозѣ.

Надѣя в кут скрылася.

Надѣявся дѣд на мѣд, та воды не пив.

Надѣявся дѣд на обѣд, та без вечери лѣг
спати.

Надѣявся Цыган на пироги, та борщу
не ѣв.

На его видѣ горох дѣдъко молотив.

На едно око слѣпій, а на друге не бачить.

На злодѣю шапка горить.

На зломану шею.

На злѣсть моѣй жѣницѣ, нехай мене бьютъ.

Най буде бабѣ плескано.

Най буде хоть при людех, коли не на
люде.

Найбы го чорт на глубоке не носив, тобы
вѣн ся не втопив.

Най вже раз той орѣх розгрызу.

Най го злы днѣ побьютъ.

Найдеся купецъ и на дѣравый горнецъ.

Най жаба голову здѣйме, то и царь не
поставить.

Най иде своим ладом.

Най и тото здобрѣв.

Най кобыла журнтся, що велику голову
мав.

Найлутша спѣлка, чоловѣк та жѣнка.

- Найлутше ся своєю пядью мѣрити.
Най не буде вѣд Бога грѣху, а вѣд людій смѣху.
Най слѣпый камѣнь у воду верже, то и видющій не найде.
Най ся твоє меле — не выбирай.
Най ся тобѣ не бажить печеного рака.
Най ся того не бажить, що ся хаты не держить.
Най того рпанув, хто свого не пилнує.
Най у ката, абы була заплата.
Накадив му пѣд нѣс.
На кѣнскій великденъ.
На кого Бѣг, на того и люде.
На кого вороны, на того й сороки.
На кони ѣде, а коня шукає.
На кны — шоб' ся дивовали такі дурнѣ,
як ты.
На круте дерево крутого треба клина.
На ласый кусок найдєся куток.
На леду дурный хату ставить.
На мелника вода робить.
На мои руки найду всюду мѣки.
На мѣд, не на жовчѣ, люде мух ловлять.
На оден раз не зѣтнешь дерева.
На одній сѣножати и вѣл пасєся и бузько жабы ловить.
На одним мѣсци и камѣнь порастає.
Напасть на гладкій дорозѣ здыбле.
На перѣд не выривайся, з заду не о-
ставляйся — середины держись.

Напер на мя, як дюг на теля.
На Петра вериги *) розбиваються крыги.
Напійся воды, коли 'сь з-ъв пѳв бѳды.
Напиши пропало.
На Подѳлю, хлѳб по кѳлю, а ковбасами
плѳт гороженный.
На похиле дерево и козы скачуть.
На пса уроки — на ката помysl.
На Рѳздово обѳйдеся без паски, а про мак,
буде й так, а без олѳю не зѳмлѳю.
На рожен махати — з рогатим боротись.
На свѳй млын воду обертае.
На святого Луки, нема хлѳба, анѳ муки.
На село дурити, бо мѳщане знають, (або)—
бо у нас мѳсто.
На Симеона Юды бонтся кѳнь груди.
Наскочив звѳрь на ловця.
Наскочила коса на камѳнь.
На смерть нема зѳлья.
Насмѳвалась верша з болота, коли огля-
дится, аж сама в болотѳ.
Наставилося вовкови в зубы.
На старе смѳтѳе вертайся.
На столѳ тарѳлки, напѳймося горѳлки.
На стрѳтеніе стрѳтилася зима з лѳтом.
Натер му перцю в нѳс.
На ти сыну рака, набухайся, та молотн.
На тобѳ Данило, що менѳ не мило.

---

*) 16го Сѳчня.

На тобѣ небоже, що менѣ не гоже.
На тоє коваль клѣщи держить, щоб' го
в руки не пекло.
На тоє курка гребле, абы що выгребла.
Натягався як пес до роботы.
Наука не йде на бука.
Научить бѣда ворожити, коли нема що
в губу вложити.
Научу я тебе в середу кишку ѣсти.
На фрасунок добрый трунок — не поможе
и трунок, як прійде фрасунок.
На чини возѣ ѣдешь, того пѣсенку спѣвай.
На чорниѣм ся хлѣб родить, а на бѣлым
що? ...
На чужій коровай очей не зрывай, а о
собѣ дбай.
На чужѣй нивѣ все лѣпшая пшениця.
На чужѣм подвѣрю и трѣски бьютъ.
Нашого поля ягода.
На щастье *вшелякѣ* май сердце еднакѣ.
Нащо бык навик, на тоє и нялѣгає.
Нащо в кирницю воду льяти?
Нащо здорову голову пѣд Бвангелію класти.
Нащо свинѣ (не при вас жовлячи) монисто.
Нащо ты другого Бога изываєшь, коли
свого мавшь.
На Яндрія вложи руку в засув.
На языкѣ мѣд, а пѣд языком ѣд.
На! ѣдзь дурню, бо то з маком.
На Юра-Ивана, на рахманскій (брах-
манскій?!) великдень.

- На Юра, як рак свисне.
Не бѣйся чорта, але злого чоловѣка.
Не бити кума, не пити з ним пива.
Не буде Галя, буде другая.
Не буде нас по нас.
Не буде пес голон кости глодати.
Не буде с песього хвоста сита.
Не буде с пса солонина.
Не буде с тон муки хлѣба.
Не буде уже тогды мене голова болѣти.
Не будешь палця лызав.
Не будутся за ним звонны розбивати.
Не будь солодкій, бо ты злыжуть; не будь
гѣркій, бо ты сплюють.
Не було в заяця фоста и не буде.
Не було нам гаразду, тай не буде.
Не вдавайся в сварку, бо будешь битый.
Не вдавайся з апостолами за стѣл.
Не велика рѣчь, шо в в хатѣ пѣчь.
Не видав Гриць нагавиць, то ся вберав,
то розберав.
Не видѣла сова сокола, як уздрѣла, ажъ
умлѣла.
Не в кождѣй водѣ мыло роспустится.
Не вмився до неи.
Не вѣдкотится ябко далеко вѣд яблунѣ, а
хоть ся вѣдкотить, то ся фостиком
оберне.
Не вѣл (шановавши слухи вашѣ) перднить,
то чоловѣк говорить.
Не все добро, що смакуе.

- Не все то в середу Петра.
Не все то золото, що ся свѣтитъ.
Не все то правда, що на весѣлю ладкають (спѣвають).
Не все то то правда, що в книжцѣ пише.
Не всякому духу вѣрь.
Не всѣм однако дано, одному ситце, другому решѣтце.
Не втне Панько шилом борщу.
Не вчас даєшь хлѣба густо, коли зубѣв в губѣ пусто.
Не выводн вовка з лѣса.
Невѣдомость грѣху не чинить.
Не вѣрь губѣ, бо вона часом бреше.
Не вѣрь губѣ, положи на зубы.
Не вѣрь жѣницѣ, як чужому собацѣ.
Не вѣрь кобылѣ в дорозѣ, бо серед болота скине.
Не вѣрь мужу своим очам, лише моѣй повѣсти.
Не вѣрь нѣкому, нѣхто ты не зрадить.
Не вѣрь псови, бо ты вкусить.
Невѣстка скаржится, а на лицѣ не змарнѣла.
Не говори пишно, абы тѣ на зле не выйшло.
Не годеи того, же го земля святая на собѣ носить.
Не гордун, що дѣстав то ковкнув.
Не грай кѣтка з медведем, бо ты здавить.
Не громадь дудку сѣна, бо загрузнешь по колѣна.

- Не гризи з дѣдьком орѣхѡв.
Не грѣй гадюки в пазусѣ, бо укусить.
Не давайся кожному вѣтрови повѣвати.
Не дай Боже з Ивана пана.
Не дай подобы, уйдешь обмовы.
Не далека то Украина.
Не дармо го Бѡг назначив.
Не дасть того добра родина, що зла горѡдица.
Не дбаю о звѣзды, коли ми мѣсяць свѣтитъ.
Не де й бѣвшь, як не по головѣ.
Не дивися на уроду, лише на пригону.
Не для Гриця паланиця.
Не для пса ковбаса, не для кота сало.
Не дѡстане вѡн языка (вѣсти).
Не доросла (выбачте) свиня до коня.
Недосѡль на столѣ, а пересѡль на хребтѣ.
Не до тебе пилося.
Не дри'жь мене приступаючи.
Не жаль плакати, коли в за чим.
Не жаль утопитися у чистѣй водѣ.
Не женився — не журився; оженився — зажурився.
Не вазнавши бѣды не буде добра.
Не за нас то настало, не по нас перестане.
Не замѣтай чужон хижы, смотри чи твоя заметена.
Не зарѣкайся всего робити — только своего уха вкусити.

- Не заспить грушок в попелѣ.
Не затрубить пес як вовк.
Не за тото бито, шо ходила в жито, але
за то, що дома не ночовала.
Не заходи з дѣдком в заклад.
Не зачипай гида, не каляй собѣ вида.
Не зачипай Жида, бо готова огида.
Незваному гостю мѣсце за дверми.
Не з вѣка калѣка — не до смерти пан.
Не здоровкай, коли нѣхто ти не кланяєся.
Не злюбив собѣ мѣстця.
Не з одной печи хлѣб ѣв.
Не иде до Петра, ино до Рѣзда.
Не йди борзо, бо на бѣду найдешь; не
йди поволи, бо бѣда на тебе найде.
Не йди дощичку, звару тобѣ борщичку.
Не кажи „злодѣй”, поки 'сь за руку не
схопнв.
Не кажи „гоц”, поки не перескочишь.
Не кайся рано встати, а молодо учити.
Не кіом, то го палков.
Не клади псови палцѣв в зубы, бо вку-
сить.
Не кождый спить, хто хропить.
Не кпите з Микиты, бо Микита сам кеп.
Не кракала ворона, як до горы летѣла,
але буде кракала, як з горы поле-
тить
Не крути, бо перекрутишь.
Не кусай, не стижи и не дыжи.
Не лакомься Грицю на дурницю.

- Не лупне так ходак, як чобѣт.
Не лѣзе, не тече, само ся волоче.
Не любить правды, як пес мыла.
Не мав вовк чим — та лыками.
Нема злого — жебы на добре не вышло.
Нема злон дороги до своѣй небѣги.
Нема кости в языцѣ, можь брехати и
владыцѣ.
Немала баба клопоту, купила си порѣся ;
баба в крик, порѣся в квѣк.
Немало чорт ходакѣв сходяв, заким их
позносив.
Нема лѣпшого чоловѣка над мене — нема
гѣршого пса над мене.
Нема лѣса без вовка, а села без лихого
чоловѣка.
Нема над ню и над вѣтову свиню (выбачте
ми сесе слово).
Нема над рыбу линину, мясо свинину,
ягоду сливину а дѣвку Марину.
Нема нынѣ в нѣким правды, йно в Бозѣ,
та в менѣ трошки.
Нема нѣчого без „але”. —
Нема приповѣстки без правды.
Нема роду без выроду.
Нема рыбы без ости, а чоловѣка без злости.
Нема слободы, як на Украинѣ.
Нема смерти без причины.
Нема то ремесло, як лемѣшь, та чересло.
Нема щастья без заздности.
Нема що в трѣски зберати.

Нема що в коляду класти.

Не мѳг ем тобѳ — ледвы собѳ.

Не могла звабити колачем, а потѳм тяжко
було вѳдбити бичем.

Не може по конях, то по голоблях.

Не можна всѳм губы заткати.

Не можь по кони, то по кульбацѳ.

Не на брехнѳ свѳт стоить.

Не на перед людей, тилько по перед люде.

Не нынѳ с поминком — не против ночи
згадуючи — не прудком кажучи.

Не обертай kota фостом.

Не оден пес Гривко.

Не женишься, поки ты не оббрешуть.

Не оstri ножа, доки 'сь не зловив барана.

Не паде грушка далше вѳд лнстя.

Не переливки.

Не печалься утром, бо утро тобою.

Не пирожися, коли 'сь не пирѳг.

Не писанїн рукавы скачуть, но сыте че-
рево.

Не пытай „чїй я?“ — но пытай „що я?“ —

Не пуши, головки не суши.

Не пытай „як ся маешь?“ — посмотри то
пѳзнаешь.

Не пышно, абы затишно.

Не плакавбы слѳп, кобы выдѳв свѳт.

Не платить богатый, але виноватый.

Не плачь за жѳнкою, буде другая.

Не плюй у воду — лучится напиться.

Не по́дешь по добрій волѣ, то по́дешь по
неволѣ.

Не поберѣгши тѣла и душу погубишь.

Не позычай, злый обычай, як вѣддає,
то ще лає.

Не позычай у сусѣда розума.

Не показуй пугачевн зеркала, бо вѣн сам
знає, що красный.

Не помажешь — не поѣдешь.

Не поможе кадило, коли бабу сказило.

Не поможе вороновн мыло, ани вмерлому
кадило.

Не приказка, але правда.

Не присувай соломы до вогню.

Не продавай вовка, аж го забьешь.

Не пхай палцѣв меже дверѣ.

Не пхайся, де тя не треба.

Не рада коза торгу, а куры весѣлю, та
мусять.

Не рад хлоп, що дѣстав в лоб, ще ногою
дригає.

Не рѣвняйся свиня (выб.) до коня, бо
шерсть не така.

Не робив Жид на хлѣб, та и Цыган не
буде.

Не роби з губы холявы.

Не родися красный, но родися щасный.

Не святін горшки лѣплять.

Не с кіом ся вырвало, нѣкому в лоб не
дало.

Не скропишь того свяченов водов.

Не скупѡсть, але лихая сила.

Не солоне, як трава.

Не спитавши перше б р о д у, не лѣзь напрямцем в воду.

Не стала шкура за выправу.

Не сягай через крупы до пшона.

Не такій чорт страшный, як го малюють.

Не тебе беру Тацю, тилько твою працю.

Не тилько свѣта, що в вѡкнѣ.

Не тилько ѣды, килько бѣды.

Не тогды коневн вѡвса, коли вѡн дивится до пса.

Не тогды коня сѣдлати, коли на него сѣдати.

Не тогды меча шукати, коли ся треба потыкати.

Не тогды хорта годують, коли на ловы йдуть.

Не той злодѣй, 'же вкрав, але той, 'же сховав.

Не той козак, що зборов, а той, що вернувся.

Не тому прѣсно, що не кисло, ино тому, що не росчиняно.

Не то сирота, що роду не має, а то сирота, що долѣ не має.

Не тра стару клопотати, стара знає, кому дати.

Не трать ча су, поки бритвы голять.

Не треба Бога о дощ просити, буде вѡн, як станем косити.

- Не треба все на нѣжки ставити.
Не треба с тим жартовати, що болить.
Не тримай з панамн спѣлки, бо як твоє
довше, то втнуть, а як коротше, то
натягнуть.
Не тягни пса за хвѣст, бо тя вкусить.
Не увѣришь, поки сам не змѣришь.
Не умен до двацять, не жонат до
трійцять, не богат до сорок, кру-
гом дурак.
Не умерают старін, але часовін.
Не умер — болячка го вдавнила.
Не уродить сова сокола, ино такє, як
сама.
Не уроком — не уроченьки.
Не утѣкав пес вѣд колача, але вѣд бича.
Не учнися розуму до старости, але до
смерти.
Нехай буде гречка, най не буде суперечка.
Нехай гуляє молодь... бѣльшь копы ли-
ха не наробить.
Нехай и коза знає, коли свитав.
Нехай ся прѣчь каже.
Нехай тоти плачуть, що нам зле зычуть.
Не хапанка на Иванка.
Не хапайся дурницѣ, не будешь седѣв в
темницѣ.
Не хвалися мудрый мудростію, нѣ силь-
ный силою.
Не ходить о наѣдок — лише о покушаньє.

Не хотѣли Жиди вѣсти манну, найже з-в-
дять дѣдка.

Не хочу — дай сюда; не треба — здасться.

Не чудно, що кѣнь здох, але хто дав псам
знати?

Не чим то в так величають — за зуля, за-
зуля!

Не шкодить бѣльмо оку, лише що не ви-
дять.

Не штука дати, коли в з вѣдки брати.

Не штука писати, коли в що дати.

Не штука роскинути, а штука зѣбрати.

Нещаслива година, як лиха родина.

Нещасливість свѣта, збавилося лѣта,
прійшла зима, тай хлѣба нема.

Нещастье нѣколи само не приходить.

Не щодень великдень. — Не щодня брѣдня.

Не щодня можна сѣяти, зберати.

Не вѣ — замлѣв; на вѣся — розболѣвся.

Не вѣсть пан даяк гусей.

Нѣс выше губы носить.

Нѣчь нѣкому не сприве.

Нове ситце на клинці, а старе пѣд лавою.

Нового не запроважай, старовины дер-
жись.

Нога ногу пѣдперае.

Ноги собѣ скалить, а чоботы на кю носить.

Носится, як баба зо ступѣром. (Казка).

Нужда бы тя побила (не на вас показуюче).

Нужда закон ломить.

Нужда мовчати не вмѣе.

Нѣ Богови свѣчка, нѣ чортови ожух.

Нѣ взад, нѣ вперед.

Нѣ в кут, нѣ в дверѣ. —

Нѣ вѣд сонця, нѣ вѣд мѣсяця.

Нѣ ворон кости мои туды не занесе.

Нѣ в сих, нѣ в тых, як собака в човнѣ.

Нѣ в три, нѣ в штыри — нѣ в пять, нѣ в девять.

Нѣгде мѣсяця не загрѣе — такій непосе-
дуцїй.

Нѣ дар, нѣ купля.

Нѣ до Бога, нѣ до людей.

Нѣ з губы мовы, нѣ з носа вѣтру.

Нѣкому на чолѣ не написано, щѣ вѣн.

Нѣкому сама птаха в руки не вскочить.

Нѣм дѣтина запѣла, когут духа спустив.

Нѣм пироги будуть, то баба умре.

Нѣм сонце зійде, роса очи выѣсть.

Нѣм товстый схудне, то худый здохне.

Нѣмый як рыба.

Нѣ пес, нѣ баран.

Нѣ писати, нѣ читати, а хотять за короля
обибрати. (Казка).

Нѣ плуга, нѣ ролѣ, выспись до волѣ.

Нѣ се, нѣ те.

Нѣ с сього, нѣ с того, берь за лоб оден
другого.

Нѣ сѣло, нѣ пало, дай бабо сало.

Нѣ сюд, нѣ туд. — Нѣ так, нѣ сяк.

Нѣхто не вѣдає, як хто обѣдає.

Нѣхто не знав — лише дѣд, баба и цѣла
громада.

Нѣхто сороцѣ с пѣд хвоста нѣ выпав.

Нѣчого не знав о божим свѣтѣ.

Нѣчого не роби, лише Пилипа жени.

Нѣчого собѣ не виний'смо, йно добре слово.

Нѣ швецъ, нѣ мнецъ.

Нѣщо бабѣ по едwabѣ.

Нѣ юшки, нѣ петрушки.

О.

Обійдеса Андрушка без того окрушка.

Обійдеса великдень без гречанон паски.

Обійдеса в недѣлю без свяченого.

Обійдеса цыганське весѣлье без марцы-
пана.

Обійшовся, як Сахно в церквѣ.

Обложився дѣтьми, як дѣд онучами.

Обома руками дати.

О бѣду не трудно.

Обѣцяв Бѣг дати, але казав чекати.

Обѣцянка, а не данка, дурному радѣсть.

О вовку помовка, а вовк у кошарѣ.

Оглядайся на заднѣ колеса.

Огонь а вода добрі служити, але лихн
пановати.

Огонь з водою нѣколи не погодишь.

Огонь святыи — мститси, як го не ша-
нуешь.

Одже ту сук — тай годѣ.

Оженився, на чотыре вѣтры, а на пятый шум.

Ой дружба, дружба! гѳркая твоя служба.
Ой жур, мати жур, лѳпшій Русин, як Мазур.

Ой не втне Панько тѳста, бо ячмѳнне.
Ой так, тай не як, де урода, там и смак.
О нашу то шкиру ходить.

О Николѳ, тай нѳколи.

Орел не пристає з воробцями.
Орѳх, вѳл и не вѳста одним духом жиють,
нѳчого доброго не чинить, коли их не бьють.

Остатня рѳчь вовком орати.

Остричь зубы, як кѳт на сало.

От бѳда — тай годѳ.

Отець по батькѳвськи побьє, по батькѳвськи й помилує.

Отечество на языцѳ, а в серци *облуда*.

О тѳй добѳ — кождый собѳ.

От так по козацки, нема хлѳба, ѳсти пляцки.

О умерлим добре вогори, а нѳ, то мовчи.
Очѳ бы ѳли, а губа не хоче.

II.

Пан Бѳг дав купця, а чорт розгудця.

Пан Бѳг старый господарь.

Пан добрый, як отець, взял корову и скопечь, а панѳ, як мати, казала теля взяти.

Пан с паном, а Иван з Иваном.

Паничъ — не знав ничъ, но едно письмо,
тай то му з головы вытрѣсло.

Паничъ — що украв бичъ.

Пан лупить хлопа, як скопа, а дѣдько
пана, як барана.

Пан на тронѣ, а хлоп на ослонѣ.

Панська ласка до порога.

Панське око коня тучить.

Панство в головѣ, а воши за комнѣром.

Пан хорошій, та нема грошій.

Паны бьются, а мужикѣв боки болять.

Паны скубутся, а пѣдданных чубы болять.

Паны, як дурнѣ, що хотять, то роблять.

Панѣ, на цѣлн сани, та ще й ноги высять.

Пек-пеком нема що ѣсти.

Пек ти осина — ги на тя — пропавбы'сь,
не снив бы'сь ся.

Пеня московская.

Перед неводом рыбы не ловлять.

Перед обѣдом не вадить, а по обѣдѣ за-
гладить.

Перезувся в сѣчку.

Перейшов вже скрѣзь сито и решето.

Перейшов на дитнячій розум.

Переплив море — на березѣ утонув.

Перехрестися, та влѣзь в болото.

Первого торгу не пускайся.

Перше коло чо бѣт ходив, а теперка не
знав, як в них ступати.

Першій килишок, як по леду, другій, як по меду, а за третій не пытай, лише давай.

Першій коты за плоты.

Пес бреше, вѣтер несе.

Пес бреше на сонце, а сонце свѣтитъ.

Пес бреше, пан ѣде.

Пес здохлый не кусав.

Пес на кости лежить; сам не ѣсть и другому не дасть.

Пес не з-ѣсть не повалявши.

Пес пса ѣсть, коян ся ѣсти хоче.

Пес псу - брат.

Песа мати не загни.

Печені голубы не летать до губы.

Пій, а не бій.

Пилнуй носа свого, а не кожуха мого.

Писав, писав — чим? запечатовав.

Пытався чорт бабы: „Що о Бозѣ люде говорять?“ — „Славлять, величають.“ —

„А що о менѣ?“ — „Якось вас дуже на зубы взяли.“ —

Пыталися дѣдка, чим бы хотѣв бути? —

„Окомонскою кобылою, мелника куркою, або панскою мамкою.“

Пытатися кума - розума.

Питье, пожитье.

Пищить, як каня. (Або) — як дѣдко в градовій хмарѣ.

Пье на вовчу шкуру.

Пье, як по оселедци.

Плаче, як роба в неволѣ.

Плачте очи — видѣли 'сте, що 'сте купували.

Плете дубы, як на палилѣ. — Плете ба-
ңе люки.

Пливає, як пампух в олѣю.

Пѣди до Кракова, всюда бѣда однакова.

Пѣди за Бескиды, не збудешся бѣды

Пѣди и за Карпаты то треба бѣдовати.

Пѣди з дурнем на раки, а вѣн ловить
жабы.

Пѣди псе, укуси мене, а потому бѣды не
збудешся.

Пѣду до церкви, але не буду молитися.

Пѣзнав, куда стежка в горох.

Пѣзнав свѣй свого.

Пѣзнає и коза, коли полудне.

Пѣзнай грача, не партача.

Пѣзнати вовка, хоть в баранѣй шкирѣ.

Пѣзнати ворону по пѣрью.

Пѣзнати дурного, по смѣху його.

Пѣзнати з мовы, якон хто головы.

Пѣзнати пана по холявах.

Пѣзнають хлопцѣ и в калній сорочцѣ.

Пѣлтя нѣхто не мастить.

Пѣрвався, як з мотыкою на сонце.

Пѣсла нѣ сѣкуть, нѣ рубають.

„Пѣшла бы ты за муж?“ — „Та бы ся пѣ-

шло.“ — „Мавшь ты що?“ — „Табы ся

знайшло.“ — „А робила бы ты?“ —

„От! розговорили 'сте ся.

Пѣшла вго псалтыра на перець.

Пошла по сыр, а в хатѣ пожар — пошла
по масло, а ѣ в печи погасло.

Пошли дурного, за ним другого.

Пошли дурня — то сам дурнем зѣстанешь.

Пошло му по носѣ.

Пошло поле в лѣс.

Пошло щастье в лѣс по прутье.

Пошов в лозы пасти козы.

Пошов до головы по розум.

Пошов дѣд на жебры, та не мав в що хлѣ-
ба класти.

Пошов, як богачевн (або: бѣдному) по
смерть.

Пошов, як рак по дрѣжджн.

Поберѣмся небого, в тебе мало, а в мене
н того.

По бородѣ потекло, а в рот не попало.

Повело му ся, як с Петровон днинн.

Поволи хлопчику, раз хлѣба, два разы
борцику.

Поганому за шостак.

Погорѣлецъ — хлѣб з-ѣв, а солому спалив.

По добрій хвилѣ лихую ждай.

Показався — тай сховався.

Показуе грушку на вербѣ.

Показуе дорогу, а сам в болото лѣзе.

Поки дѣда, потн хлѣба.

Поки Василя, потн весѣлья.

Поки мѣшка чують, потн шанують.

Поки не упрѣтн, потн не умѣтн (або
уздрѣтн).

Покинь живе, та шукай умерлого.

Покинь сани, возьми вѣз.

Поки плѣши, поти кныши.

Поки ся дѣвка не вѣддасть, то и псови
воды подасть; а скоро ся вѣддасть,
то и собѣ не хоче.

Поки три-пять (недѣль по Рѣздвѣ) не ми-
не, то теплѣ не буде.

Поки щастье плужить, поти прїятель
служить.

По коря стѣну пробивае.

Покраснѣти, не покраснѣе, а подобрѣти
подобрѣе.

Половина свѣта скаче, а половина плаче.

Помагае, як мертвому кадило.

Помастив му медом пѣд нѣс.

Помагайбѣг — Бодай здоров.

„Помагайбѣг Гриню.” — „Копаю пане
глину.”

По нитцѣ дѣйдешь клубка.

По нѣмецки нецки, по польски корито.

По обѣцянку треба швидкого коня.

По оченаши, напїймося ло ч а ш и.

Попамятаешь московскій мѣсяць.

По парѣ, по парѣ, а з заду два.

Поправився с печи на лоб.

Порѣзняв горы з долинами, а богатых з
убогими.

По работѣ пѣзнати майстра.

Порожня бочка гучить, а повна мовчить.

По смерти нема покаана.

По смѣху плачь наступае.
Постава свята, а *сумлѣнье* злодѣйскє.
Постигло му в пятах.
Постимо як Рахмане. *)
Поти добро, поки мокро.
Поти ягнятка скачуть, поки мати видять.
Потрѣбный, як дѣра в мостѣ.
Похвала з власнои губы не поплачує.
Почухрайся, де ты не свербить.
По швѣ му ся поре.
По ярмарцѣ лихій торг.
Поѣхала Гася, тай вернулася.
Правда в очи коле.
Правда розмыслу не потребує.
Правда, як двѣ.
Правда, як олива на верх выйде.
Правдою цѣлый свѣтъ зійдешь, а неправдою, анѣ до порога.
Працює, як чорный вѣл.
Прибери пенька, то стане за Сенька.
Прибери пня, дай му имня, и з него буде чоловік.

---

*) Росказують, що є люде (нарѣд) далеко десь на сход сонця за чорными морями, котри звется Рахмане. Они суть у Вога щасливиі — дуже твердо постять, лише раз в рѣк на великдень мясо ѣдят. А великдень рахманскій (кажуть) припадає на переполовленіє (25го дня по наших великодних святках), коли шаралупа свяченого яйця вѣд нас аж до них через море запливе. — Чи не є то яка темна повѣсть о Брамахах Индійских, або вѣдав память колишної связи нашего народа з далеким востоком, або знать походженія Словен из Индіи! —

Прибуди щастье, розум буде.

Привикай до господарства з молоду,
не будеш знав на старість голоду.

Пригоди учать згоди.

При готовій колодцѣ добре огонь класти.

Придаток не стоить за даток.

Прійде и на пса колись зима.

Прійде коза до воза, скаже „мѐ.”—

Прійде кумець на обѣдець, а ложки не
буде.

Прійде лѣто, то в розманто, прійде зима,
то хлѣба нема, и чоботы ледащо
и робити нема що.

Прійшла свиня (выб.) до коня, тай сказала:
„Ось бо я румак.” — А кѣнь вѣд-
казує: „И ноженки тоненькѣ, и у-
шенька клапоцькѣ, и шерсть не така,
и сама як свиня.”

Прійшов гѣсть, та на голу кѣсть.

Прійшов — нѣ ситця, нѣ решѣтця.

Прійшов по хвили — вже мыски помыли.

Прійшов хтось, тай взяв щось, пошов бы'м
за ним, та не знаю за ким.

Прійшов, як слѣпий до фарбы.

При компаніи дався Цыган повѣсити.

Прилип, як п'яний до плота.

Прилип, як слѣпый до тѣста.

Приложи руку — бо рука не кума.

Прилѣпив, як горбатого до стѣны.

При мнѣ мого не бій.

Припав му до смаку, як муха до меду.

Природу тяжко оди́ннити.
При сво́ей не б о з ъ добре и в дорозѣ.
Присхло, як на псови.
Притяли му крыла.
Причѣли кобылѣ фѣст.
Продав пса за лиса.
Про одного жовнѣря вѣйна буде.
Прозьба пан сь ка рѣвно з наказом ходить.
Прозьба стѣну перебѣе.
Промый чоло, чи не дасть Бѣг чого?..
Промѣняв ремѣнець на лычко.
Пропава батько з дурными сынами.
Пропава Козак з дудами.
Пропава, як пес в ярмарок, (або) — як ка-
мѣнь у водѣ.
Просили — не хотѣв, казали — мусѣв.
Проси, як найбѣльше, а берни, що дають.
Просто з моста на бѣгущую воду.
Пси выють, а мѣсяць свѣтитъ.
Пси му за ухом выють.
Псови очи, а чортовн душу запродав.
Псѣ голоса не йдуть на небеса.
Пушта голова анѣ поснѣве, анѣ полмсѣе.
Пустив Бѣг Микиту на волокиту.
Пустився на хехкѣ хлѣб.
Пусти пса пѣд стѣл, вѣн лѣзе на стѣл.
Пусти уха меже люде, то цымало учувшь.
Пфу на землю, закни ся оженю.
Пхався, як до свяченои воды.
Пяни а дѣти и нехотя правду скажуть.
Пяный на все зѣзвалѣе.

Пяный свѣчки не поставить.

Пяный собѣ розум вѣдберав, а Бѣг му и-
знов дав.

Пятами накивати.

Р.

Рада бы душа до раю, та в грѣхи не пу-
скають.

Рада бы мама за пана, та пан не бере.

Радся другого, а смотри своего.

Раз, два не поможе, то десѣть поможе.

Раз мати родила, раз гинути треба.

Раз тилько козу на лѣд нагнати можна.

Рана загойтсѣ, але зле слово нѣколи.

Рано встати, треба ся вмити й росче-
сати.

Ранок панок.

Ранѣ пташки зубы тереблять, а пѣзніи очи.

Раховати сыр, масло, то и пирогѣв не
ѣсти.

Рахуй грошѣ с тиха, не зазнавшь лиха.

Рація раціѣв, а шкода шкодов.

Рѣздво ялобы ся, а великдень не снив
бы ся.

Робив — на себе ся дивив.

Рогатни *) — Богови побратим.

---

*) Мѣстечко в Бережанским обводѣ над потоком Гни-
лою Липою, колись було замочне.

Роди бабо дитину — а бабѣ сто лѣт.
Роди бабо дитину, будешь панянкою за
годину.

Родом куры чубатѣ.

Рожа н межи кропивою зѣстане рожею.

Розгнѣвався — муха му на нѣс сѣла.

Роззявляе губу жаба на вола, але го не
з-ѣсть.

Розлетѣлися, як липове клиньв.

Розмова, як гуся с пацятком.

Розмова, як с кобылою в болотѣ.

Розумный пѣд стѣл не ляже.

Розуму богато, а грошей мало.

Розуму до головы нагнати.

Роскѣшь творить бѣль; як приходить
смакув, як вѣдходить катув.

Роспустився, як цыганська пуга.

Роспустне житье в молодости, прино-
сить хоробу на старѣи кости.

Россвѣтив му свѣчку, що аж з очей искры
летять.

Россмѣявся так красно, як бы пекла не
хотѣв.

Росстанье з милым смерти ся рѣмнав.

Росте, як з воды, (або) — як на дрѣжджох.

Росту псу трава, коли мого коня нема.

Росчесав ѣй косу до вѣнца. *)

Рубай коло сука, треба раз в сук.

Рука кожда к себѣ горне.

---

*) Извѣн сю.

Рука руку мые, абы обѣ були бѣли.
Руки бѣли а сумлѣнье чорне.
Рушив розумом, як здохла теля хвостом.
Рыба в водѣ, а ѣсти ѣй годѣ.
Рыба рыбою живе, а люде людьми.
Рыба, свинина не потребуе вина.

С.

Савка в кут, коли го стѣ сут.
Сам блудить, а других судить.
Сам бык землю борикае, и на себе кидает.
Само ся дае, коли е.
С а н н а ѣзда, ангелская ѣзда, але дѣдчій
выворѣт.
Свinya (шановавши слухи ваши) квичить, а
в плѣт лѣзе.
Свinya (выбачте) мѣх дре, и сама реве.
Свинѣ (выб.) не до поросят, коли ю смалят.
С в ѡ й дѣм не ворог, коли прійдешь, то
прійме.
С в ѡ й менѣ не милый — а при мнѣ гоне бій.
С в ѡ й, не свѣй, не лѣзь в город.
С в ѡ й своему завсѣды рад.
С в ѡ й хоть не заплаче, то ся скривить;
хоть ся не скривить, то не высмѣе.
Свое взял, тай прав.
Свое не видитъ пѣд носом, а чуже пѣд лѣсом.
Свое святое — чуже найсвятѣйше.
Свои люде не Татаре, не дадутъ за-
гибати.

Свѣдчится Цыган своими дѣтьми.

Свѣт скаче — свѣт плаче.

Свѣт собѣ завязала.

Свѣт, як банька, а люде як мухи.

Святый спокою, гаразд с тобою.

Се бѣда, мама Гриця привела, та не знаѣм,
як звати.

Сей свѣт позыченный.

Сей свѣт, як маковый цвѣт.

Сербай, не дбай, хоть рѣдкѣ, абы богацько.

Середа по ст, не треба губы мастити.

Сердитая собака, вовкови корысть.

Сердится, якбы му пес ковбасу з-ѣв.

Серцем люби, а руками трясн.

Седи в хатѣ, не рыпайся.

Седи грыбе, зак' ты хто здыбле.

Седи, та грѣйся — плачь, та втерайся.

Седить, як у-бога за дверни.

Седить, як на ножах. (або) — як на жару.

Седить, як чорт на грѣшах в болотѣ.

Сик, пик на помело, коли воды не було.

Сила без головы шалѣе, а розум без сил
мѣе.

Силованым коньом не доробишься.

Силоваными очима не можь ся довго дивити.

Сирота — а губа як ворота.

Скажене (хрань Боже) лише слѣпе зара-
зливе.

Скаче, як дѣдько.

Скаче, як теля на посторонку (на упонѣ).

Скачи враже, як пан каже.

Скачу, як хлѣб зобачу.

Скира на чоботы, язык на пѣдшвы.

С кого ся насмѣхають, с того люде бу-
вають.

С конем не грай, невѣстѣ не улѣгай,
грошей сам не ховай, колн не хочешь
шкоды мати.

Скорій як черепаха.

Скулився, стулився гн пес, ще й хвѣст
пѣджав.

Скупый два разы тратить.

Скупый не глупый, щодрый не мудрый.

Скривився, як середа на пятницю.

Скрыпливе колесо довше ѣздить, як нове.

Слава бы ти пропала (нехай ся прѣчь каже).

Слабому животови и пироги завадять.

Сливка — слинка, грушка — минушка, рыба
— вода, хлѣб голова.

Слова до рады — руки до звады.

Слова маснѣн, а пироги пѣснѣн.

Слова не полова.

Слова шкоды не нагородять.

Слово вылетить горобцем, а вернесь волом.

Служба вольности не тратить.

Служба не дружба.

Слухай богато, а мало говорѣн.

Слѣпый невидющого водив, та оба в яму
повпадали.

Слѣпый хромому доганяє.

Слѣпый — хто через решето (або — далше
вѣд носа) не видитъ.

Смаку — як в печенім раку.
Смаруй хлопа лоіом, а вѣн смердить гноіом.
Смерти не треба шукати, сама прійде.
Смерть а жена вѣд Бога призначена.
Смерть за плечима, а бѣдѣ весѣльє.
Смерть лести не знає.
Смерть не переберає.
Смотри желѣзного кѣлка, а не срѣбного.
Смотри кѣнца кождїй справѣ.
Смотри, мовчї — а своє роби.
Смотри себе — буде с тебе.
Смуток бы на тя темный, та чорный упав!
(не до вас кажучи).
Смѣйся смѣшку — дам ти кишку.
Смѣлый, як за плотом.
Снувся ми перед очи, як в день так в ночи.
Сѣль омаста — масло окраса.
Соб быцю коло плота, яка плата, така
ї робота.
Сова хотьбы лѣтала по пѣд небеса, тѣ со-
колом нѣколи не буде.
Сокира, мотыка, топорєць — сорока, во-
рона, воробєць.
Сокира остра, мотыка її сестра.
Соломяным слугою нѣхто не доробився.
Соломяный парубок золоту дѣвку бере.
Сонце бы тя побило (нехай ся прѣчь каже).
Сонце свѣтить, дощик крапить, чарѣв-
ниця масло робить.
Сонце ся в морѣ купав — сонце спочило.
Сорока горѣла, бо пнї хотѣла.

Сорока скрегоче, гостѣ каже.
Сором стер собѣ с чола.
Сорочки не мае, а жениться гадае.
Сорочку выкупив, а сукман заставив.
С палца собѣ того не выссав.
С панами рѣдко, а з дурными нѣколи не
приставай.
Спаньем голоду не перебудешъ.
Спанье не дасть монье.
Спасѡвка ласѡвка, а петрѡвка голодѡвка.
Спасся як медвѣдь.
С перцем, чи не с перцем, коли с щирым
серцем.
Спився як Беля (Бейла *).
Спи доню — най ти доля росте.
Спать сова, тай куры бачить.
Снить, якбы шовком шив.
Сплющій пес не угонить заяця.
Спѡлка двух годуе.

---

*) 1188 Бела король угорскій, буцѣм в помѡчь прогнаного Князя Галицкаго Володимира Ярославича, пѡдступив с сильнымъ вѡйскомъ пѡд Галичь. Галичане по удаленію своего Князя Романа Мстиславича Володимирского вѡтворили врата Уграмъ. Бела увергъ Кн. Володимира в темницу, а осадив на княжескии престолѣ сына своего Андрея, котрый загостившиися беспечно, пановавъ насильно надъ Галичанами; доки Кн. Володимир не утѣхъ изъ неволѣ, и (1190) с помѡчью Казимира Справедливого не приступивъ пѡдъ Галичь. Тогда Галичане выгнали Угрѡвъ и з радостію прійняли своего родимого князя. По тѣмъ то Бела осталась приповѣдка.

Прип. Изд.

С повного лехко брати, хочь убывае, не
так знати.

Спокôйный, як кобеля за возом.

Спомôгся дѣд на обѣд, а баба на кисѣль.

Споможн сиротѣ, выколе ти очн.

С прибудку голова не болить.

С пустон студолы не вылетить хнба сова.

С пѣснн слова не выкидають.

Срѣбло, золото тягне чоловѣка в болото.

С слѣпного, глухого, нѣмого найлутшій чо-
ловѣк (мужь).

С старецького сына не буде добрый газда.

Ставився як лев, а згинув як муха.

Ставится, як окунь протѣ водѣ.

Став ми костев в горлѣ — сôлю в оцѣ —
хрѣном в носѣ.

Став не свôй. — як укопанный. — як опа-
рениый.

Стало на юшку, а нестало на петрушку.

Стара панѣ все то шив, то поре.

Стара правда н старе вино завсе добре,
але не стара дѣвка.

Старого лиса тяжко зловити.

Старый, а не росте.

Старый, а храмае.

Старшій Галичъ вѣдо Львова. *)

---

*) Львѣв, нынѣшня столица королевствъ Галиччи-
ны и Володимирщины над потокомъ Полтвою,
построенъ Львомъ Даниловичемъ, княземъ руськимъ
около 1270 года; а Галичъ, давнѣйшая столица
княжества, уже стоялъ 1140 года, коли Володи-
мирко Володаровичъ Князь Теревовельскій перенѣс

- Старшій Гриць як Парашка.
Статок робить достаток.
Стереже го , як ока в головѣ.
Стереженого Бѣг стереже.
Стережися того , же не має нѣчого.
Стережися того , кого сам Бѣг назначив.
С тлустого мяса тлуста и юшка.
С тобою говорити , гороху наѣвшись.
Сторонить вѣд нього , як вовк вѣд сѣти
Страх бѣльшій вѣд череполоху.
Стриже и голить.
Стрижн , не обберай.
Стругав , стругав , тай перестругав.
Ступай з дороги , бо ѣде безногий.
Судна дѣравого нѣхто не наповнить.
Суд сквапливый рѣдко буває справедливый.
Сукманка не мамка , коли ся ѣсти хоче.
Сук на сук.
Суха ложка губу дре (рот дере).
Сухій марець , мокрый май , буде жито
кобы гай.
Схилився по полѣно , та стовк собѣ колѣно.
Сховай , що не вадить.
С чим ся обходимо , тов до нас лепне.
С чужим и на серед села росставайся.
С чужого злого учися свого.
С чужого коня и серед калюбухи злѣжай.

свою столицю из Теревовлѣ до Галича. — Чують ще нынѣка пѣдуналии Галичане достойность своего города.

Пр Изд.

С чужон торбы хлѣба не жалуютъ.
Сыр только в ъдкладаный добрый.
Сытый голодному не вѣрить.
Сытый голодному не товаришь.
Сѣв каменем.
Сѣв як на леду.
Сѣв вѣтер, вѣтром жити буде.
Сѣльска собака най ся меже двѣрским не
мѣшав.
Сѣмь лѣт го не бачив ем, бодай ем го був
нѣкды не бачив.
Сѣмь лѣт мак не родив, а голоду не вчинив.
Сѣмь лѣт хробак в хрѣнѣ зимовав, а сма-
ку не зазнав.
Сѣмь миль нѣмыки для одной кишки.
Сякій такій, абы був, абы хлѣба роздобув.
Сяк так, абы выжити.
Сяк так, абы не по людськи.

Г.

Така правда, як вошь кашле.
Так бы'сь чув звоны.
Так го люблять, як пси дѣда.
Так дбае, як пес о пяту ногу.
Так тепло, ажъ пара кости ломить.
Таке *цѣкаве*, ажъ бульки з носа лѣзуть.
Такій добрый, нно го до сердца прикладѣй.
Такій жвавый, якбы з ока выпав.
Такій красный, якбы го з воску ульав.
Такій способный, як вѣл до карнты.

Такий страх, що аж сорочка полотном
стала.

Таким ся рогом чешин, яким дѣстанешь.

Так кравець крав, як му сукна стає.

Так мама казали.

Так моя добра хата, як твоя кѣмната.

Такой бѣдному нѣколи нѣчог' не мати

Такои ласки найду и в Парашки.

Так пише, як мак сѣє, прїйде читати, як
в розѣ не знає.

Так ся доробив, як сѣль на окропѣ.

Так ся зателепав, як Жид.

Так ся тебе бою, як вторѣчного сиѣгу.

Так ся хлѣб удав, щоб' ся кѣт за шкуру
сховав — закалець на палець.

Так тому рад, якбы му пси обѣд з-ѣли.

Так то поможе, як сухому попѣл.

Так то правда, як пси траву ѣдятъ.

Таку Бѣг коляду дав.

Там де великї вѣкна, богато свѣтла, а ма-
ло правды.

Там де сирота зѣстатися має, лутше абы
камѣнь вирѣс.

Там макогѣн блудить, де макитра рядить.

Там ся лѣниво працює, де пожитку не чує.

Тане м'ясо пси ѣдятъ.

Танець не робота, хто не вмѣє, то *сром-
моша*.

Твердый Русин. — Тверда Русь, все пе-
ребуде.

Тебе и святыи Петро не загрѣє

Телиця яловая.

Теля не знався на пирогах.

Тень, тень, абы збутн день.

Тепле ваше паноньку слово.

Тепло як в бани.

Теплѣ, як за лихим паном.

Тернина грушок не родить.

Терпить го, як сѣль в оцѣ.

Тилько воску и ладану.

Тилько гадок, що в решетѣ дѣрок.

**Тилько до Ильѣ добрин рон, а по Ильѣ
повѣсь роя на гилѣ.**

Тилько свѣтла и каднла.

**Тилько ся журить, як кобыла звернувши
в болотѣ.**

Тимто прѣсно, що не кисло.

Тинды-рынды за три грошѣ.

Тиха вода береги ломить, а быстра тамув.

Тихо, як мак сѣе.

Тобѣ смѣх, а менѣ плач.

**Товаришь мовный в дорозѣ стонть за вѣз
смавованный.**

Товчеса як Савка по пеклѣ.

Тогды бы'м ты видѣв, коли свою потылицю.

Тогды вѣн буде богатым, як пес рогатым.

Тогды дали хлѣба, як зубѣв не стало.

**Тогды дорога спѣшна, коли розмова не-
тѣшна.**

Тогды коваль зелѣзо куе, коли горяче.

**Тогды лыка дри, коли ся деруть, тогды
дѣвку дай, коли беруть.**

Тогда любить и сват, коли ся добре має
брат, а коли бѣднѣй, то забуде и
брат рѣднѣй.

Тогда мама бѣду знае, коли малую детину
мае.

Тогда мама дурна, коли детина мала.

Тогда ми губы лыжи, коли чорнѣн.

Тогда скупѣ, коли на днѣ.

Тогда су сѣд добрый, коли мѣшок повный.

Тогда то буде, як на долони волосѣ вы-
росте.

Тогда у сироты великдень, коли сорочка
бѣла.

Того и чорт в ступѣ не потрафить.

Того шукае, що не положив.

То вго права рука, (або) — праве око.

Тое мене нѣ свербить, нѣ болить.

Тое му так потрібно, як лысому гребѣнь,
слѣпому зеркало, а глухому музыка.

То не вчислѣ.

То не до шыги.

То не з Грицьом справа.

То не певна, то хитра иташка.

То пустѣн слова, але правды в них нема.

Торкни в стѣл, то ся ножицѣ вѣдозвуть.

То ще тогдѣ дѣялося, як шкиряни грошѣ
на свѣтѣ були.

То язи с пекла родом.

Тра знати по чому локоть.

Тра йти в свѣт за очн.

Трафив го в седно.

Трафив з дощу пòд стрѣху.

Трафив на злый раз.

Трафив свòй на свого.

Трафилось слѣпий курцѣ бобове зерно, и
тым ся удавила.

Треба го, як пятого колеса в возѣ.

Треба довго калатати, щобы бабу ошукати.

Треба му в сѣмь пасом воду освятити.

Треба рано встати, абы вго ошукати.

Треба розумом надточити, де сила не
зможе.

Треба сесе в коминѣ записати.

Треба шести, абы звести (лѣинвого).

Три бабѣ, а два Жиды зроблять ярмарок.

Три дни не живився, а красно дивнися.

Три дни ходу, до обѣд празнику.

Тримався, як репяк кожуха.

Тримався як слѣпый плота.

Тримає як мертвый рукою.

Тримайте мене з заду, бо впаду.

Тримай язык за зубами.

Три паны, два атаманы, а оден пòд-
даний.

Труба на пса, на чоловѣка з вòн.

Труби Грицю в рукавицю.

Трудна згода, де огонь и вода.

Трудно, абы на добре выйшло, що из злых
рук прійшло.

Трудно рану гонти, а не уразити.

Трѣщи, не трѣщи (морозе), вже минули
водо'рщи.

Трясе як молоде теля.
Туда бій, а туда потече.
Туда то стежка в горох? —
Тут треба побренькати.
Ты мене за чѣп, а я тебе за воронку.
Ты на него хлѣбом — вѣн на тебе каменем.
Ты ему образы, а вѣн тобѣ лубье.
Тыць, тиць, де був Гриць.
Тѣшится, якбы го бузько носом иськав.
Тѣшится, як Жид пархами.
Тягли медведя до меду, та урвали уха —
тягли медведя вѣд меду, та урвали
фѣст.
Тягне воду на свое колесо.
Тяжко вовка за фѣст уймити.
Тяжко дѣти годовати, як камѣнь глодати.
Тяжко нестѣ — жаль (шкода) покинути.
Тяжко плести против воды.
Тяжко сѣяти, коли нѣщо орати.
Тяжко там украсти, де газда (господарь)
сам злодѣй.

У.

Убери пень, буде подобень (хорошень).
Уберися жѣнко в кожух, бо ты буду бити.
У Бога всего много.
У Бога всемога.
Убогого и галузьє тягне.
Убогому мало що бракує, а захланно-
му всього.

- Убрався в жупан и мыслить же пан.
Убрався в правду, як Татарин в зброю.
Убрався, як чорт на утреню.
У вдовы хлѣб готовый, але не всякому
здоровый.
У ворожки хлѣба трошки.
Увяз, як пес на ланцуху.
У голоты нема що молоти.
У гостинѣ остатный починнай вѣсти, а
первый переставай.
У доброн господинѣ нема нѣколи по
обѣдѣ.
У дѣда в торбѣ не поживишся.
У дѣтей высокѣ пороги, а в роднчѣв бо-
дай ще выжчѣ були.
Уже горло засхло, куды що йшло.
Уже не надоложишь уповаючи.
Уже сѣмь лѣт, як правды нѣт.
Уживай Федьку, то хрѣн, то редьку.
Уживай свѣта, поки служать лѣта.
Узришь вовчу з вѣзду.
Укажи му палець, а вѣн руку просить.
У кѣя два кѣнцѣ.
У людѣй дѣвок сѣмь, а доля всѣм, а в ме-
не одна, и тая негѣдна.
У лѣнивого усе свято.
У мене того не купити.
Умер богатый, ходѣмо ховати, умер убо-
гій, шкода дороги.
Умерла детина, тай кумство пропало.
Умерлого з гробу не вертають.

Умый кожух, а не помочи.

Умѣв там влѣзти, та не мѡг перескочити.

Умѣе вѡм с чорного бѣле зрѡбити.

Умѣла варити, та не вмѣла давати.

У нас сегодня Луки -- анѣ хлѣба, анѣ мукѣ.

У нас така приповедѣнка, де парубок там и дѣвка.

У нас У к р а и н а -- треба собѣ самому хлѣба укрѡнти,

У нашого свата всѣм одна хата.

У нашѡн Катерины весѣлье и родины.

У него натура як у тура.

У него душа рогата -- тяжко му сконати.

Упав в гаразд, як сливка в болото, (або) -- як муха в сметану.

Упав в тѣсну дѣру.

Упав всѣ жучку панови в ручку. (Казка).

Упав як мѣх з воза.

Упертый як Р у с и н .

Урвалася му нитка.

Уродився, оженився -- тай вмер.

Уродила, та не облизала.

Уродися -- вдайся, а нѣ, то скапарайся.

Уроки на сороки.

У свѣдка очи як у дѣдка.

У сироты два роты, одним ѣсть а другим бреше.

У скупого завсѣды по обѣдѣ.

Усолодився як червак у хрѣнѣ.

У страха великѣи очи.

Утопив сво́й *мавшок* в животѣ.
Утѣкав перед вовком, а впав на медведя.
Утѣк, не утѣк — а побѣгти вольно.
Утѣха, як с порожного мѣха.
Утѣхи на годнну, а бѣды до смерти.
У цым балнсты нема на чим сѣсти, а у
басѣстн нема що ѣсти.
Ученый — не доученый, горше, як
простак.
Учепився репяком, тай держится.
Учепився як грѣх села.
У яловон коровы молока не вприсишь.

Х.

Хата чужая, як свекроха лихая.
✕ Хату а жѣнку все треба покрывати.
✓✓ Хвали мене роте — а нѣ, то тя роздеру.
Хвалится, як Цыган своими дѣтьми.
Хвалить, якбы медом мастив.
Хвальба сорочки не дасть.
Хвальков ся нахвалить, а будков ся набуде.
✓ Хватив шилом патоки.
Хитро, мудро, не великим коштом.
Хитро, мудро — як не даси то тѣ выдру.
Хлопа кѣрцьом не мѣряють.
Хлоп бодай пановав — а силы не мав.
Хлопец волю гонить, а дѣвчина ще ся
не вродить а его догонить.
Хлопец, як живое срѣбло (ртуть).
Хлоп тилько в продажи мав ще вольность.

Хлоп як дуб.

Хлѣб, а вода бѣдного ѣда.

Хлѣб а вода, нема голода.

Хлѣба не много, а я и до того.

Хлѣб в дорозѣ не затажить.

Хлѣб має роги и ноги.

Хлѣб погорѣв — не журися, не будешь
го ѣв.

Хлѣб святѣй, дар божіи — карай нас
Боже ним до вѣка.

Хлѣб ѣжь, а правду рѣжь.

Ходак ся находить, нѣжь ся чобѣт зробить.

Ходи дурню перцю, шафрану ти причиню.

Ходи Петре до вѣйта.

Ходить, як блудная вѣвця.

Ходить, як овечка, а буцаєв, як баран.

Ходить як по бритвах.

Ходить, як теля за коровою.

Хоре коли не ввре, то распестится.

Хоть без зубѣв и о вѣднѣм оку, лишь бы
сего року.

✓ Хоть бы'сь був чистѣй як лѣд, а бѣлыи
як снѣг, то ты обмовлять вѣд го-
лов до нѣг.

Хоть бы'сь глядѣв по всѣй Украинѣ,
добра не знайдешь.

Хоть бѣда, то гоц.

Хоть врѣжь, то не потече.

Хоть вывози цѣлыи лѣс, то все буде оден
бѣс.

Хоть голо, абы весело.

- Хоть голый, та в пѣдвязках.
Хоть нду в гостину, то беру хлѣб в
торбину.
Хоть мы собѣ братья, але нашѣ кишеньѣ
не сестры.
Хоть не красне, але власне.
Хоть нема що їсти, абы коло кого сѣсти.
Хоть не почесный, але щесный.
Хоть не тепер, то в четвер.
Хоть раз, а гаразд.
Хоть смердитъ, коли смак мае.
Хоть ся переволоче, то не утече.
Хотѣвся перекрасти, та си очѣ выштуркав.
Хоче бутн газдов, а не вмѣе коневн фо-
ста завязати.
Хрестять люде, хоть ся ще не уродило.
Хромого пса лехко здогонити.
Хто богато говорить, той мало творить.
✓ Хто богато обѣцае, той рѣдко слова до-
тримае.
Хто богато пѣе, сам себе побѣе.
Хто богато їсть и пѣе, той в розум не
тые.
Хто борше насипле, той борше змеле.
Хто бѣду мае, той богато знае, хто гаразд
мае, той мало знае.
Хто бѣды не знае, най ся мене спытае.
Хто в болото лѣзе, то́го ще ѣ по́пхнутъ.
Хто в болото лѣзе, тот ся покаляе.
Хто в бѣдѣ, бѣду стерпитъ — а хто в га-
раздѣ, шоб' нѣколи бѣды не знае.

- ✓ Кто в бѣдѣ дав — два разы дав.
Кто в коршмѣ служить, тому в бровари
платять.
Кто в лѣтѣ гайнуе, тог в зимѣ голодуе.
Кто вѣд страху умер, тому бѣдинами
звонять.
Кто волохатый, буде богатый.
Кто в печи лягае, другого ожогом досягае.
Кто в пѣрье порастае, най на бѣдного
памятае.
Кто в ряду, мусить дати коляду.
Кто в свѣтѣ не бував, той чуда и дива
не видав.
✓ Кто высоко лѣтае, тот низко сѣдае.
Кто дав зубы, дасть и хлѣб до губы.
Кто дбае, той мае.
Кто два заяцѣ гонить, жадного не здого-
нить.
Кто добре уйме, той добре несе.
Кто дужчій, той лѣпшій.
Кто дурневи выбачить, мае сто днѣв вѣд-
пусту.
Кто дурным уродився, той и в Кіевѣ
розуму не купить.
✓ Кто з Богом с тим Бѣг.
Кто здоров лѣкѣв не потребуе.
Кто з разу выиграе, той на кѣнци не мае що
ставити.
✓ Кто каши наварив, тот мусить и з-ѣсти.
Кто кого мине, най ногу вывинне.
Кто кому стрык, все му дащо тык.

- Хто коня купить, бере и уздечку.
Хто колуе, той дома ночуе, а хто дуже простуе, той в дорозѣ ночуе.
Хто любитъ ревне, жалѣв певне.
Хто любитъ свѣтъ, той любитъ правду.
✓ Хто має богацьо, той бурчить, а хто мало, той мовчить.
Хто має в торбѣ, той з-ѣсть и на горбѣ.
Хто має выкруты, не пѣде в некруты.
Хто має гроши, той все хорошій.
Хто має пасѣку, той має мѣд, хто має дѣти, той має сирѣд.
Хто много має, той прагне бѣльше.
Хто мовчить, сто навчить.
Хто мовчить, то лиха ся збуде.
Хто на сопѣвку дав, той буде на нѣй грав, а хто не дав, не буде грав.
Хто на тебе каменем, ты на него хлѣбом.
Хто на окропѣ спарився, и на зимну воду дув.
Хто на чужій обѣд ся спускав, той з голоду вмирав.
Хто не бере, тому лекше.
Хто не важить, той не має.
Хто не выпьє до дна, той не зычить добра.
Хто не був нѣколи пѣдданым, той не буде добрым паном.
Хто не зазнав зла, не вмѣе шанувати добра.
Хто не має зброн, най не йде в бон.

- Хто не слухае вѣтця, матери, нехай слухае песь оні шккры.
- Хто не слухае тата, той послухае ката.
- Хто не стоить о грѣшъ, той и шелюга не варт.
- Хто не умѣе молитися, най иде на море учитися.
- Хто оре, сѣе — той ся надѣе.
- Хто переберае, той перебере.
- Хто першій, той лѣпшій.
- Хто пытався, той не блудить.
- Хто пѣд ким яму копае, сам в ню падае.
- Хто пѣзно ходить, сам собѣ шкодить.
- Хто поволе ѣсть, той поволе робить.
- Хто по кладцѣ мудро ступае, той ся в болотѣ не купае.
- Хто посмаруе, той поѣде.
- Хто потапае, тот ся бритвы хапае.
- Хто припоминае, той ся допоминае.
- Хто против Бога, то и Бѣг против ньому.
- Хто пѣе, тому наливайте, хто не пѣе, тому не давайце.
- Хто рад обѣцае, той не мае охоты дати.
- Хто рано встае, тому Бѣг дае.
- Хто робить, той ся доробить.
- Хто сивый не мудрый, лишь старый.
- Хто скляный дух мае, най на чужого каменем не кндае.
- Хто служить з ласки, того мѣшок пласкій.
- Хто служить з ласки, тому милосердіем платять.

- Хто служитъ з ласки, тому стае хрѣном
хлѣб панскій.
- ✓ Хто с псами лягае, той з блохами встае.
Хто с псами пристае, навчнтся брехати.
Хто спѣшитъ, той смѣтитъ.
Хто стався вѡвцею, того вовк з - ѣсть.
Хто стався медом, того мухи з - ѣдятъ.
Хтось ся квасу наѣв, а мене оскома напала.
Хто сѣе по Покровѣ, не мае що дати
коровѣ.
Хто ся з отрубамн змѣшае, того свинѣ
з - ѣдятъ.
Хто ся лѣчитъ, того бѣда цвѣтитъ.
Хто ся сам хвалить, той злых сусѣд мае.
Хто терпен, той спасен.
Хто тримае в зимѣ пѣщуха, той мае в лѣтѣ
пастуха.
Хто три роки служив у панѡв, а три у
Жидѡв; того бы лишъ повѣсити.
Хто умѣе брехати, той виѣе и красти.
Хто умер, той в ямѣ, а хто жив, той з нами.
Хто хлѣб носить, той ѣсти не просить
Хто ходить по ночи, шукае буковон помочи.
Хто хоче зберати, мусить добре засѣяти.
Хто хоче пытлювати, мусить зачекати, а
хто нараз буде зараз.
Хто хоче пса ударити, той кія знайде.
Хто хоче свѣдком бути, треба хрестик
лызнути.
Хто хоче що справити, треба ся забавити.

✓Хто часто в дорозѣ, був пѣд возом н на возѣ.

Хто чисте сумлѣньє має, той спокѣйне спати лѣгає.

Хто чого шукає, той знайде.

Хтѣвши гаразд мати, треба ухом землѣ пріймати.

Худа худоба свого хованя.

Худый пес не скажется, нно сытый.

Ц.

Церква горить, а люде руки грѣють.

Церкву обдирає, а звѣнницю побиває.

Церкву покрив, а звѣнницю обдер.

Цноша н покора не має мѣсця у панского двора.

Цы видишь, цы не видишь, то мовчи.

Цы в камѣнь головою, цы каменем в голову.

Цы все тотєв переймати, що на водѣ плавє?

Цыган меже двома хлѣбами з голоду вмер — старого не стало, а нового не дѣждає.

„Цыгане! якон ты вѣры?“ — „Якон хочеш.“ —

Цыганска кобыла день бѣжить, а три дни лежить.

Цы опиханый паноньку ячмѣнь?.. (Казка).

Цы пьє, цы не пьє, то все пьяный.

Цы ся врачимо, цы не врачимо, нехай ся
хоть побачимо.

Цыть Ивасю! панѠв не переслухавшь.

Цураха поганим очем.

Цур дурня, та масла грудка.

Цур тобѣ, та пек. —

Ч.

✓ Часом и межи кропивою росте кѣйло (лилія).

Часта крапля дощу и камѣнь подѣравить.

Чекай ряду, дѠстанешь коляду.

Через бабинин телята, не можь в горѠд
подивитися. (Байка).

Через вороги тяжко до пекла дѠстатися.

Через святых до Бога, через людій до
цѣсаря.

Через сидженьє не мѠг запопасти в лежане.

Чеши дѣдка з рѣдка, нех йде до дѣдка.

Чеши дѣдка з рѣдка, бо теплый.

Чіє веремньє, того и погода.

✓ Чій хлѣб ѣси, того пѣсню спѣвай.

Чія душа часнику не ѣла, не буде смердѣла.

Чія згуба, того грѣху повна губа.

„Чія справа?“ — „ВѠтова.“ — „Хто ю су-
див?“ — „ВѠт.“

Чія хата, того правда.

Чія шкода, того й грѣх.

Чигає, як каня на дощ.

Чи купити, чи не купити, а могорычу треба
ся наптити.

Чим бык навук, тым н реве.

Чим горщик накинѣв, тым н смердѣти буде.

Чим дальше в лѣс, тым бѣльше дров.

Чим не наѣсися, тым ся не налыжешь.

✓ Чим може сова в сонце дивитися?

✓ Чим пес старый, тым хвѣст твердый.

Чим ся мудрый встыдае, тым ся дурный
величае.

Чим хата богата, тым рада.

Чим хата мае, тым гостя пріймае.

Чого бы слѣпачице хотѣв, кобы плѣт
видѣв? —

Чого жалуешь козѣ лѣса? .. най ѣсть.

Чого надто, то (выбачте) н безроги не
хотять.

Чого не купити, того н не жаловати.

Чого очи не видять, того серцю не жаль.

Чого паны наварять, тым ся пѣдданіи по-
парять.

„Чого слѣпый плаче?“ — „Бо стежки не
баче.“

Чого ся Ивась не научить, того н Иван не
буде вмѣти.

Чоловѣк гордѣе, коли му ся добре дѣе.

Чоловѣк за батѣг, а жѣнка за пирѣг.

Чоловѣк мыслить, а Бѣг ридить.

Чоловѣк на свѣтѣ, як банька на водѣ.

Чоловѣк не ангел, абы не согрѣшив, а не
чорт, абы не покутовав.

Чоловѣк не дастся, лише раз з розуму зве-
сти.

Чоловѣк не є собѣ ворогом.

Чоловѣк стрѣляє, а Бѣг кулѣ носить.

Чоловѣк, як муха; нинѣ жив, а завтра гниє.

„Чому чорт мудрий?” — „Бо старий.” —

Чорна корова, а бѣле молоко дає.

Чорно пѣв.

Чорт все чортом буде. —

„Чорте! де йдешь?” — „Болото палити.” —

„Не буде горѣти.” — „Добро менѣ пакѣсть зробити.”

Чорте! на грушъ, тилько мене не ворущь.

Чорт не плаче, коли чернець скаче.

Чорт не спить, але людѣй зводить.

Чорт по тытулѣ, коли нема ничего в шка-тулѣ.

Чотыре свѣчок спалила, заким Гриця умы-ла, а пятый каганецъ, такой Грицко поганецъ.

Чув що звонили, а не знав в котрій церквѣ.

Чув муха де струп.

Чужа кошара не наплодить овецъ.

Чужа хата як свекроха (мачоха).

Чуже красне — своє найкрасче.

Чуже мнле, своє наймилѣйше — чуже свя-тов, своє пренайсвятѣйше.

Чужій кожух не грѣв.

Чужій хлѣб найсмачнѣйшій.

Чужим волом не доробишься.

Чужими руками добре гада ловити.

Чужими руками тилько огонь брати.

Чужих бо гѣв шукає, а своих дома має.

Чужі руки лелкіи, та не пожитечніи.

✓ Чуй не чуй — бачь не бачь — а мовчи.

Чухайся вѡл з волом, кѡнь с коньом а свини
(выб.) о тын, коли нема с ким.

III.

Шануй горы, мосты, будуть цѣлїи кости.

Шафрану не перетрешь, а жѣнки не перетрешь.

Швець знай своє шевство, а у кравецтво не мѣшайся.

Швець не купець, а коза не товар.

Швидкій, як медвѣдь за перепелицями.

Шенць-венць — а чорт в кишенць.

Шіє, поре — ниткам горе.

Шіє собѡтним штыхом на недѣльный торг.

Шибався, як чорт по пеклѣ.

Шило в мѣшку не утаится.

Шкиру з него здер.

Шкода псу бѣлого хлѣба, бо го не з ѣсть,
лише покаляв.

Шкода учить розуму.

Шкода ходу до поганого роду.

Школа гола — в де сѣсти, а нема що ѣсти.

Шляхтичь с переваренои сывратки,
шабелька на лычку, перевеслом пѡд-
перезанный.

✓ Шукає вѣтра у поли.

Шулька двох годує.

Шуми до кумы.

Шум що не можна, а кишеня порожна.

Щ.

Щаслива година, коли заспить вечеру дитина.

Щастье му з рук вылетѣло, як птиця из сѣти.

Щастье на колѣнѣ не ломится.

Щастье розум вѣдберав, а нещастье назад вертав.

Щастье, як трястье, кого схоче, то нападе.

Що бабине, то все не таке, як людське.

Що Бѣг дасть, то не напасть.

Що було и не було, всьо ся перебуло.

Щобы'м був вѣщим, тобы'м бѣды не знав.

Щобы то був за швецъ, жебы кождому на одних копытѣ робив? . .

Щобы чоловѣк знав, що не знав, тобы и мав, що не мав.

Щобы я могла ся до тебе шпильков пришпилити.

Що вѣльно панови, то не вѣльно Иванови.

Що вѣн загадав, тобы и на воловій шкирѣ не списав.

Що в серци, то й на языцѣ.

Що вѣк, то иншій свѣт.

Що вѣсь, то нишая пѣснь.

Що голова, то не хвѣст.

Що голова, то розум.

Що громада скаже, то й пан не поможе.

Що громадиць, то й бабць.

Що два, то не вдни.

Що день, то добридень.

Що дурному по розумъ? . .

„Що дурный робить?“ — „Воду мѣряе.“

„Що дурный робить?“ — „Плюе, та хапае.“

Що з головы, то й з мысли.

Що знав, то сказав.

Що кôнь, то (выб.) не свиня, шерсть не
така и нога тонка.

Що кому мило, хочьбы и половина зо-
гнило.

Що коршма то стôй, що корчь то бл * й,
крѣпнися, а далѣй ступай.

Що край, то иншій обычай.

Що краснѣйше, то смачнѣйше, що старов,
то гиднов.

✓ „Що курць снится?“ — „Просо.“ — „А що
дѣвць?“ — „Молодець.“ —

Що лехко прійде, то лехко пôде.

Що мае высѣти, то не утоне.

Що малый пан влѣпнеть, то й великій не
вôдойме.

Що менѣ по хлѣбѣ? коли зубôв нема.

Що минуло, то ся забуло.

Що молодше, то солодше, шо старов,
то твердов.

Що мѣра, то вѣра.

Що на мысли, то й на языць.

Що на своим смѣтью, то не згине.

Що не потрібне, то и в горнець не класти.

Що не свербитъ, то не кортить.

Що не складно, то не ладно.

Що нынѣ менѣ, то завтра тобѣ.

Що платить, с тым на торг учащаютъ.

Що правда, то не грѣх.

„Що робити з бѣды?“ — „Тра в голову заходити.“ —

„Що старше вѣд розуму?“ — „Увага.“ —

Що свѣта, то й міра.

Що там чувати коло вашої хаты? бык цы привык, телиця цы веселится?

Що тверезому на умѣ, то пиялому на я-зыцѣ.

„Що то полѣтыка?“ — „Нещирѣсть.“ —

„А шпекуляція щѣ? . . . — „Цы-ганство.“ —

„Що у вас чувати?“ — „Гаразд из бѣдою.“

Що увисне, то не утоне.

Що упало, то пропало.

Що хатка, то инча гадка.

Що червоне, то красне; що солодке, то добре.

Ѣ.

Ѣв бы кѣт рыбу, а в воду не хоче.

Ѣдь кобыла, хоть есь три дни не Ѣла.

Ѣжь гѣрко, кисело, солоно — умрешь, а не згнѣшь.

Ѕжъ коза лозу, коли сѣна нема.
Ѕжъ прѣсняки, заким будуть кисляки.
Ѕжъте борщ, капусту, бо пироги
не - суть.
Ѕжъ, що дають, а роби, що кажуть.
Ѕсти, пити було, а принуки не було.
Ѕхала Хима з Брусалима, вѣзок скрегоче,
Хима ся регоче.

Я.

Я го кладу на полицю, а вѣн паде на лавицю.
Я забула, що я хора — як танцюй, так танцюй.
Я з ко (я) мовчить, а все знає.
Языком кленай, а руки при собѣ тримай.
Яка бѣда уродилась, така изгине.
Яка вѣра, така й оѣвра.
Яка голова, така й мова.
Яка грушка, така й юшка.
Яка исповѣдь, такє розгрѣшеньє.
Яка кроква, така й лата, яка работа, така заплаца.
Яка мама, така сама.
Яка неня, така й доня.
Яка плата, така подяка.
Яка предка, така нитка.
Яка прижа, такє й полотно.
Яка пуга, така й смуга.
Яка пшеница, така паланница.

Яка така п'єсенька лутша, нїжь сварка.
Як Бѣг несхоче, то хочь бы'сь десять
голов мав, нїчого не зробишь.

Як буде доля, то буде и льоля.

Як будешь паном, то все будешь брав даром.

Як було в ранку, так и до останку.

Якбы втяв.

Якбы го на сто коній всадив.

Якбы го окропом спарив.

Якбы з Богом говорив.

Якбы о голову йшло.

Якбы святїн дѣм перелетїли.

Якбы сѣмь баб до него промовило.

Як бѣда, то до Жнда, а як мине бѣда,
най дѣдько бере Жнда.

Як в житї кукѣль, то хлѣбови покѣй, а як
звонець, то му конець.

Як в пекло кинув, так загниув.

Як гуляв, так гуляв; нї чобѣт, нї холяв.

Як дерево зѣтнуть, кождый трѣски зберав.

Як добра година, то знайдеться родина, а
в злїй годинї нїчог' по родинї.

Як дуды настроять, так дуды играють.

Яке дерево, такїй клин, якїй батько та-
кїй сын.

Яке житє, така й смерть.

Яке корѣньє, такє й насѣньє.

Яке поѣхало, такє повернуло.

Як всть, то шелесть, а як скупо, терпи
губо.

Яке твоє царство, така й твоя сила.

- Яке частованье, таке дякованье.
Яке ѣхало, таке ѣ здыбало.
Як жито в оборозѣ, то надѣя в Бозѣ.
Як заграють, так танцюю.
Як звав, так звав, абы що дав.
Якій батько, такий сын, выкрали з дѣжки сыр.
Якій дудок, такий чубок.
Якій дѣдько печеный, такий и вареный.
Якій дѣдько с Химка, така его жѣвка.
Якій кѣнь, така и кульбака.
Якій мелник, такий млын, який отець, такий сын.
Якій пан, такий крам.
Якій пастух, така ѣ череда.
Якій пес на утрени, такий и на службѣ.
Якій „помагайбѣг“, такий „бодайздоров.“ —
Якій розум, така ѣ бесѣда.
Якій щепь, така яблѣнь.
Якій, такий уряд лутшій, нѣжь ироста служба.
Яки сани, таки сами.
Як коржа, так коржа; як спечемо, так дамо.
Як мѣг, так допомѣг.
Як Мурни нѣколи бѣлым, так дурный розумным не буде.
Як мы людям, так люде нам.
Як мы о людѣх, так люде о нас говорять.

Як мысль , так мысль — таки буде Пере-
мышль *).

Як напився , то до кирици задом обер-
нувся.

Як не буде Ивана , то не буде пана.

Як не даси с прозьбы , то даси с принуки ;
а чого прозьба не докаже , то дока-
жуть буки.

Як не прийме Бѣг грѣхн за жарт , то буде
шелесту богато.

Як не прѣдрешь очи , то прѣдрешь мо-
шонку.

Як не свѣй ходить.

Як огню стережеся.

Якого 'сь пива наварив , таков и пій.

Як пес робить , так пес в чоботьох хо-
дить.

Як поде душа по руках , то ся чортовн
дѣстане.

Як посѣяв , так зійшло.

Як прийшло , так ся розійшло.

Як пье , то не проливае , як бье , то добре
влучае.

Як рыбу в сак половив.

---

*) Перемышль , стародавній гѣрод над Сяном ,
колись столиця княжества Перемыского — нынѣ об-
водовое мѣсто , перебуваніе руського Епископа. (Ѣ
тутки книгопечатня Словенско-русская и проч.)...
Кажуть люде , що якійсь царь строивши сей гѣрод ,
задумався , як го назвати ? ... Ажь чоловѣк якійсь
приступивши к нему , сказав : Як мысль и проч...
и вѣдси гѣрод назван Перемышлем. (?)

Як свѣт настав, то рак не свистав.

„Як собѣ поживавте?“ — „От! часом с
квасом, порою водою.“

Як собѣ постелишь, так ся выспишь.

Як спать, то не ѣсть, як ѣсть, то не
дрѣмав.

Як с платка вывинув.

„Як ся звешь?“ — „Михайло.“ — „А роби-
ти хочешь?“ — „Нехайно.“ — „А бор-
щу?“ — „Не хочу.“ — „А пирога?“ —
„Хоть бы й два.“

Як ся зйде Стрый и Ломець (рѣки),
то буде свѣту конець.

„Як ся маевте?“ — „По середниѣ, як вчора
так нынѣ.“

Як ся набуло, так ся избуло.

Як ся приобрѣло, так ся из-ѣло.

Як ся убрав, так го урачили.

Як ся чоловѣк гаразд маев, то и сусѣд
буваев.

Як-так, абы за мов стало.

Як ты ся тѣшишь, вороги ся смутять; як
ты ся смутишь, вороги ся тѣшать.

Як ты видять, так ты пишушь.

Як умре дитина, то мала щербина, а як
тато, або мама, то велнка яма.

Як умѣв, так пѣв.

Як хорошиѣ, не жаль грошиѣ, як поганыѣ,
копну ногами.

Як хто дбаев, так и маев.

Як хто хоче, так по своей мамѣ плачев.

Як чоловѣк жѣнки не бѣе, то в неи у-
троба росте.

Як чорт в очерет улѣзе, то в котру схоце
дудку грае.

Як? — я не дяк, десять раз говорити, я
скажу раз, але гаразд.

Як я ся гаразд мав, кожый мене добре
знав — а як став убогий, не при-
ходять гостѣ в мои пороги.

Я о цыбулѣ — а вѣн о часнику.

Ярь (весна) нашъ отецъ и мати, хто не
посѣе, не буде зберати.

Я Татарина зловив, а вѣн мене не пу-
стив; (або в приказцѣ так): „Тату! я
зловив Татарина.” — „То веди го
сюда.” — „Не ведеться бо.” — „То дер-
жи го.” — „Не держится бо.” — „То
пусти го.” — „Не пускався бо.” —

ЗАГАДКИ.

— — acutissimum ingenium produunt, et literatum etiam ad stuporem rapiunt expressio-
num vivacitate et convenientia.

Mich. Lutskey.

1. **Ш**тыри тыки, два патыки, семьй за-
махайло.
2. За лѣсом, за пралѣсом суха дзява
(собака) бреше.
3. Бѣльше вѣд коня, менше вѣд свинѣ.
4. Берн — квинчить, кладн — квинчить,
лнши — мовчить.
5. Чотыре брата все бѣжуть, а нѣкды
негоднй здогонитця.
6. Виса висить, хода ходить; виса впа-
ла, хода взяла.
7. Чорненьке, маленьке, що найбѣль-
шу колоду рушить. (або)
Менше вѣд ичолы, а найбѣльшу ко-
лоду переверне.
8. На подѣ ночовав, як упав, нѣхто ко-
сте й не збирав (лязав).
9. Кривеньков, маленьков, все поле
счепурляе.

10. Лѣсом иде, не трѣсне — водою иде,
не плюсне.
11. За лѣсами, за горами золота дѣжа
кисне.
12. За лѣсом, за пралѣсом бѣлин хуста
высятъ.
13. Одно просить: свитай Боже, друге
просить: смеркай Боже, трете
мовить: менѣ все одно як в день,
так в ночи.
14. Шуварова сестра, шуваром ишла,
сѣмь сот сорочок на собѣ несла.
15. Нѣм ся отецъ уродить, вже сын по
свѣтѣ ходить.
16. Бѣле як мукà — не мука, хвѣст мае
як мышь — не мышь.
17. Шило-вило, мотовило, по пѣд небо
ходило, по нѣмецки говорило, по
турецки заводило.
18. Иде чоловѣк у лѣс — дивится в се-
ло; иде чоловѣк до села — дивится
в лѣс.
19. Шило-вило мотовило, по пѣд небе-
са вило; в лѣтѣ спѣвае, на зи-
му нас покидае.
20. Вѣз без колѣс, дорога без пѣску,
батѣг без тряску.
21. Сивый вѣл выпив воды повный дѣл.
22. Скунда скаче; рында рые.
23. Червоный корѣнь, винный смак —
земля го зродила, чому так?

24. Маленьке, кругленьке на столѣ не
бувало, а весь мiр згодовало.
25. Довга Гася (лася) простяглася,
кобы встала тобы неба дѣстала.
26. На серед села зарѣзано вола; в кож-
дiй хатцѣ по бокатцѣ.
27. За лѣсом, за пралѣсом бочка крови
мокне; в найбѣдишiй хатѣ му-
сятъ ю мати.
28. Иду — не берегом, кину — не дере-
вом, ему — не курье, скубу — не
пѣрье.
29. Виса висить, хода ходить, Бога про-
сить, щобы виса впала.
30. Без рук, без нѣз (нѣг), на пѣд вылѣз.
31. По пѣд конѣ лягае, до сусѣды бѣ-
гае. (або)
В стайни ся кохало, на руках сѣвало
— хто буде знати буде добре казати.
32. Стоить при дорозѣ на однiй нозѣ;
головка мала, а в нѣй тьма.
33. Стоить дерево серед села, а в кож-
дiй хатцѣ по гнлячцѣ.
34. Стоить дуб — на дубѣ липина, на липѣ
конопля, на коноплѣ глина, на
глинѣ капуста, а в капустѣ свиня.
35. Плахта-тарахта всьо поле збѣгае.
(або)
Дѣраве рядно все поле вкрыло, Бога
просило, щоб' ся зазеленѣло.

36. Стонть дуб, а в дубѣ дванадцять
гнляк, в кождій гнлѣ по штыри
гнѣздѣ, в кождім гнѣздѣ по сѣмь
птах.
37. Бѣлов поле, гусь на нем оре, чор-
не насѣнье, мудрый го сѣв.
38. Чотыре идуть, дванадцять несуть,
де платити треба; вден ся каже.
39. Що росте без корѣня?
40. Що цвите без цвѣту?
41. Що бѣжить без повода?
42. Питалася швидка свѣрка; чя в хап-
ко дома.
43. Ё у нас такій баран, що у него со-
рок ран.
44. Ё у нас такій кôнь, що пôд себе ме-
че гнôй.
45. Отець лежить в повитю, а сын пô-
шов по свѣту.
46. Конець села забито вола, до кождою
хижки тягнутя кишки.
47. Корова сива горы позбивала, при-
шла до мôв, тай зарычала.
48. Сѣмь миль мосту, а за тым мостом
цвѣт, радує му ся весь свѣт.
49. По земли бѣгає, пôд лавов лѣгає.
50. В лѣсѣ росло, на полю ся пасло,
на градцѣ схло, на столѣ ся
трясло.
51. Чорне як крук, бѣле як снѣг, про-
сте як стрѣла, криве як коса.

52. Меже двома горами, б'ються бараны
золотыми рогами.
53. Мій брат Кундрат, на горах, на во-
дах, на жел'зѣ, на тел'зѣ, на
рачачій нозѣ.
54. Иде — дѣд бабу за руку веде.
55. В лѣсѣ росло, листок ймѣло, теперь
носить душу и тѣло.
56. Чотыре брата стрѣляють до одного
пня, а не могут выстрѣлити.
57. Ё у нас бучок, а на бучку яворець,
на явѳрци конопка, на конопцѣ
глинка, а на глиницѣ млачка, а
в нѣй хвостачка.
58. Два йцять красных, тридцять
сильных, пятьдесят мудрых, а
сто дурных.
59. Суть то росохи, на росохах кадо-
бець, на кадовбци драбинка, на
драбинцѣ гѳрка, а на гѳрцѣ жер-
дѣ; по тѣм жердю дики пташки
лѣтають, але крылець не мають.
60. Стоит при дорозѣ, розложив обѣ
нозѣ — прійшов хлоп, меже ноги
льоп: Щаств дай Воже.
-

1. Товари́на.	32. Мако́вка.
2. Терли́ця.	33. Со́нце.
3. Кульба́ка.	34. Сто́л накры́тый — в мы́сцѣ ка́пуста.
4. Ланцю́х.	35. Боро́на.
5. Колеса́.	36. Рѣ́к.
6. Яблукó — поро́ся.	37. Письмо́.
7. Бло́ха.	38. Во́з.
8. Горне́ць.	39. Камѣ́нь.
9. Серп.	40. Папо́ротъ.
10. Мѣ́сяць.	41. Во́да.
11. Со́нце.	42. Мышь — ко́т.
12. Зу́бы.	43. Ковби́ця.
13. Во́кна — дверѣ́ — пѣ́ць.	44. Жо́рна.
14. Ры́ба.	45. Ды́м.
15. Ды́м.	46. Рѣ́ка.
16. Рѣ́па.	47. Коса́.
17. Ка́ня.	48. Вели́кдень.
18. Со́кира.	49. Мѣ́тла.
19. Ласто́вка.	50. Ся́то.
20. Човен.	51. Соро́ка.
21. Моро́з.	52. Зво́ны.
22. Воро́на — сви́ня.	53. Мли́н.
23. Яго́да.	54. Дверѣ́.
24. Перси́ женски́н.	55. Колы́ска.
25. Доро́га.	56. Коро́вчій цы́цки.
26. Ки́рниця.	57. Сто́л накры́тый зо́ страво́ю.
27. Борщ́ кваше́ный.	58. Лѣ́та чоло́вѣчій.
28. Ры́боло́вля.	59. Тѣ́ло чоло́вѣче.
29. Ко́т — сало́.	60. Плу́г.
30. Ды́м.	
31. Ся́то.	

